

1561

3K23

2-95

29/12

Վ. Ի. ԼԵՆԻՆ
Ի. Վ. ՍՏԱԼԻՆ

ՀՈՒԼԻՍՑԱՆ
ԴԵՄՈՆՍՏՐԱՑԻԱՆ

343/167

ՊԵՏԶՐԱՏ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԴՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ • 1939

ՊՐՈԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ, ՄԻԱՑՈՒՄ

26 MAY 2005

14 NOV 2008

Арм.
2-3441/6

Վ. Ի. ԼԵՆԻՆ
Ի. Վ. ՍՏԱԼԻՆ

2-3441

3K23
2-95

ՀՈՒԼԻՍՅԱՆ ԴԵՄՈՆՍՏՐԱՑԻԱՆ

1917 թ. հուլիսի 3—4 (16—17)

ՊԵՏԶՐԱՏ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ • 1939

7567

00.09.2013

Վ. Ի. ԼԵՆԻՆ

ԼՈՋՈՒՆԳՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋԸ

Շատ հաճախ եր լինում, վոր յերբ պատմութիւնը կտրուկ չըջաղարձ ե անում, նույնիսկ առաջալոր կուտակ-
ցութիւնները շատ կամ քիչ յերկար ժամանակ չեն կարո-
ղանում ընտելանալ նոր դրութեանը, կրկնում են յերեկ ճիշտ
յեղած լոգունները, վորոնք, սակայն, այսոր կորցրել են
ամեն մի իմաստ, կորցրել են իմաստը նույնքան «հանկար-
ծակի», վորքան «հանկարծական» եր յեղել պատմութեան
կտրուկ չըջաղարձը:

Նման մի բան կարող ե կրկնվել, ըստ յերևութին, պետա-
կան ամբողջ իշխանութիւնը խորհուրդներին անցնելու լո-
գունի հետ: Այդ լոգունը ճիշտ եր մեր հեղափոխութեան,
ասենք, փետրվարի 27-ից մինչև հուլիսի 4-ը ժամանակա-
շրջանի ընթացքում, վոր անդարձ անցել ե: Այդ լոգունը
ակնհայտորեն դադարել ե այժմ ճիշտ լինելուց: Առանց այդ
հասկանալու չի կարելի վորեւե բան հասկանալ արդիակա-
նութեան առորդաւ հարցերից: Յուրաքանչյուր առանձին լո-
գունը պետք ե հետեցիլ քաղաքական վորոշ դրութեան ա-
ռանձնահատկութիւններին ամբողջ դավարից: Իսկ Ռուսա-
տանի քաղաքական դրութիւնն այժմ, հուլիսի 4-ից հետո,
արժաապեա տարբերվում ե փետրվարի 27-ից մինչև հու-
լիսի 4-ը յեղած դրութիւնից:

Այն ժամանակ, հեղափոխութեան այդ անցած ժամանա-
կաշրջանում, պետութեան մեջ տիրում եր այսպեա կոչված
«յերկիշխանութիւնը», վորը թե՛ նյութապեա ե թե՛ ձևա-

57 87

В. И. ЛЕНИН
И. В. СТАЛИН

ИЮЛЬСКАЯ ДЕМОНСТРАЦИЯ

Армгиз—Издательство полит. литературы
Ереван, 1939

կանոններն արտահայտում եր պետական իշխանության անորոշ-անցողիկ մի վիճակ: Չմոռանանք, վոր իշխության հարցը ամեն մի հեղափոխության արմատական հարցն է:

Այն ժամանակ իշխանությունը տատանվող դրության մեջ եր: Միմյանց հետ հոժարակամ համաձայնություն կայացնելով՝ այդ իշխանությունը բաժին-բաժին ելին անում ժամանակավոր կառավարությունը և խորհուրդները: Խորհուրդները ազատ, այսինքն՝ դրսից վորևէ բռնության չենթարկվող գլխաված բանվորների և գլխավորների մասսայի պատվիրակություններն էլին: Ձենք ժողովրդի ձեռքին, ժողովրդի վրա դրսից բռնության բացակայություն—ահա վորն եր բանի ելալը: Ահա ինչն եր բացում և ապահովում ամբողջ հեղափոխության դեպի առաջ զարգանալու խաղաղ ուղին: «Ամբողջ իշխանության անցում խորհուրդներին» լողունգը զարգացման այդ խաղաղ ճանապարհին անելիք մերձավորագույն քայլի, անմիջականորեն իրականանալի քայլի լողունգն եր: Դա լողունգն եր հեղափոխության խաղաղ զարգացման, վորը փետրվարի 27-ից մինչև հուլիսի 4-ը հնարավոր եր և, իհարկե, ամենից ավելի ցանկալին, և վորն այժմ անպայման անհնարին է:

Ամենայն հավանականությամբ, «ամբողջ իշխանության անցում խորհուրդներին» լողունգի բոլոր կողմնակիցները չեն, վոր խելամուտ յեղած լինեն, վոր այդ լողունգը հեղափոխության դեպի առաջ խաղաղ զարգանալու լողունգն եր: Խաղաղ վոչ միայն այն խմատում, վոր վոչ վոք, վոչ մի դասակարգ, վոչ մի լուրջ ուժ այն ժամանակ (փետրվարի 27-ից մինչև հուլիսի 4-ը) չեր կարողանա ընդդիմանալ և խանդարել իշխանությունը խորհուրդներին անցնելուն: Այդ դեռ բոլորը չեն: Խաղաղ զարգացումն այն ժամանակ հնարավոր կլիներ, նույնիսկ նույնպես այն կողմից, վոր խորհուրդներին ներքում դասակարգերի ու կուսակցությունների պայքարն այն ժամանակ, պայմանով, վոր իր ժամանակին նրանց անցներ պետական իշխանության լիակատար ամբողջությունը, կկարողանար հարատևել ամենից ավելի խաղաղ և ամենից ավելի անցավաղին:

Գործի այս վերջին կողմի վրա ևս դեռ անբավարար ուշադրություն է դարձված: Խորհուրդներն, բոլոր իրենց դասակարգային կազմի, բանվորների և գյուղացիների շարժման որդաններն էլին, նրանց դիկտատուրայի պատրաստի ձևը: Յեթե լիակատար լիներ նրանց իշխանությունը, մանր-բուրժուական խավերի ղլխավոր թերությունը, նրանց ղլխավոր մեղքը, վստահությունը դեպի կապիտալիստները, գործնականում կլներանար, կքննադատվեր նրանց սեփական միջոցառումների վորձով: Իշխանություն ունեցող դասակարգերի և կուսակցությունների հերթափոխությունը խորհուրդների ներքում, նրանց մենիշխանության և ամենագործության հողի վրա, կկարողանար խաղաղ ընթանալ: Խորհրդային բոլոր կուսակցությունների կապը մասսաների հետ կկարողանար ամուր և չթուլացված մնալ: Չի կարելի և վոչ մի բույն աչքաթող անել, վոր մասսաների հետ խորհրդային կուսակցությունների այդ ամենասերտ և լայնությամբ ու խորությամբ ազատ աճող կապը կկարողանար ոգնել խաղաղ կերպով վերացնելու բուրժուազիայի հետ մանր-բուրժուական համաձայնողականության պատրանքները: Իշխանության անցումը խորհուրդներին ինքնին չեր փոփոխի և չեր կարողանա փոփոխել դասակարգերի հարաբերակցությունը. նա գյուղացիության մանր-բուրժուականության մեջ վոչինչ չեր փոխի: Բայց նա իր ժամանակին խոշոր քայլ կաներ գյուղացիներին բուրժուազիայից պոկելու, նրանց բանվորների հետ մերձեցնելու, իսկ ապա նաև միացնելու կողմը:

Այսպես կարող եր լինել, յեթե իշխանությունը ժամանակին անցներ խորհուրդներին: Այսպես ամենից ավելի հեշտ, ամենից ավելի շահավետ կլիներ ժողովրդի համար: Այսպիսի ուղին ամենաանցավաղինը կլիներ, ուստի և հարկավոր եր նրա համար ամենից ավելի յեռանդալին պայքարել: Բայց այժմ այդ պայքարը, իշխանությունը խորհուրդներին ժամանակին անցնելու համար մղված պայքարը, վերջացած է: Զարգացման խաղաղ ճանապարհն անհնարին է դարձված: Սկսվել է վոչ-խաղաղ, առավել հիվանդաղին ճանապարհը:

Հուլիսի 4-ի բեկման ելությունը հենց այն է, վոր նրանից հետո որքեկտիվ դեռությունը խիստ փոխվել է: Իշխանության տատանվող վիճակը դադարել է, վճռող տեղում իշխանությունն անցել է հակահեղափոխության ձեռքը: Հակահեղափոխական կադետները հետ ետերները և մենչեիկները մանր-բուրժուական կուսակցությունների համաձայնողականության հոգի վրա կուսակցությունների զարգացումը այն պեղն է հասցրել, վոր այդ յերկու մանր-բուրժուական կուսակցությունները փաստորեն դուրս են յեկել հակահեղափոխական դահճության մասնակիցներ և գործակիցներ: Մանր բուրժուականների անդիտակից փատահությունը դեպի կապիտալիստները առաջիններին, կուսակցական պայքարի դարդացման ընթացքով, հասցրել է հակահեղափոխականներին գիտակցորեն ոժանդակելուն: Կուսակցական հարարերությունները դարդացման ցիկլը վերջացած է: Փետրվարի 27-ին բոլոր դասակարգերը միատեղ գտնվեցին միասնությունյան դեմ: Հուլիսի 4-ից հետո հակահեղափոխական բուրժուազիան, միասնականանների և սեհարյուրյակի հետ ձեռք ձեռքի տված, իրեն միացրեց մանր-բուրժուական ետերներին և մենչեիկներին, մասամբ վախեցնելով նրանց, և պետական փաստական իշխանությունը հանձնեց Կալենյակներին ձեռքը, զինվորական հրոսակների ձեռքը, վորը չհնազանդություններին գնդակահարում է ուղղափառապետում, ջախջախում բուլչեիկներին Պիտերում:

Իշխանությունը Խորհուրդներին անցնելու լոզունգն այժմ կհանգրվի ինչպես դոնքիշոտություն կամ ինչպես ծաղր: Այդ լոզունգն, որքեկտիվորեն, կլինե՞ր ժողովրդին խաբել, նրան այն պատրանքը ներշնչել, թե իբր այժմ բախկան է վոր Խորհուրդները ցանկանան վերցնել իշխանությունը կամ այդ վորոշեն իշխանությունն ստանալու համար, իբր Խորհուրդում դեռ կուսակցություններ են գտնվում, վորոնք իրենց չեն տրատալորել դահճիճներին գործակցելով, իբր կարելի չէ յեղածը դարձնել չեղած:

Մանեախորը սխալ կլինե՞ր մտածել, թե հեղափոխական պրոլետարիատն ընդունակ է «հրաժարվել» աշակցելուց

ետերներին և մենչեիկներին հակահեղափոխության դեմ՝ դրդված, այսպես ասած, «վրեժխնդրությունից» դեպի ետերներն ու մենչեիկներն այն աշակցության համար, վոր նրանք ցույց տվին բուլչեիկների ջախջախմանը, գնդակահարումներին ճակատում և լանվորները զինաթափմանը: Հարցի այդպիսի դրամը կլինե՞ր, նախ, բարոյականության վերարելյալ քաղքենիական հասկացություններից փոխադրել պրոլետարիատի վրա (վորովհետև գործի ոգուի համար պրոլետարիատը միշտ ել կոթանդակի վոչ միայն տատանվող մանր բուրժուազիային, այլ և խոշոր բուրժուազիային)․ յերկրորդ, — և այդ վլխալորն է, — այդ հարցադրումը կլինե՞ր գործի քաղաքական ելությունը «բարոյականացման» միջոցով փոխարինելու քաղքենիական փորձ:

Գործի այդ ելությունն այն է, վոր այժմ արդեն չի կարելի խաղաղ կերպով իշխանություն վերցնել: Այդ իշխանությունն ստանալ կարելի չէ՝ միմիայն յերբ վճռական կռվում հաղթենք տվյալ մոմենտում՝ իսկապես իշխանություն ունեցողներին, հատկապես զինվորական հրոսակների, Կալենյակներին, վորոնք հենվում են Պիտեր բերված ուսուցիչին գործերի, կադետների և միասնականանների վրա:

Գործի ելությունն այն է, վոր պետական իշխանության այդ նոր տիրապետողներին հաղթել կարող են ժողովրդի հեղափոխական մասսաները միայն, վորոնց շարժման պայմանը վոչ միայն այն է, վոր նրանց պրոլետարիատը ղեկավարի, այլև այն, վոր նրանք յերես դարձնեն ետերների և մենչեիկների՝ հեղափոխության գործին դավաճանած կուսակցություններից:

Ով քաղաքականության մեջ քաղքենիական բարոյախոսություն է մտցնում, նա այսպես է դատում. դիցուք թե ետերներն ու մենչեիկները «սխալ» են գործել՝ ոժանդակելով Կալենյակներին, վորոնք զինաթափում են պրոլետարիատին և հեղափոխական զնդերը. բայց պետք է նրանց հնարավորություն տալ «ուղղվելու» սխալը, «չդժվարացնել» նրանց «սխալի» ուղղումը. հեշտացնել մանր բուրժուազիայի տատանումը բանվորների կողմը: Նման դատողությունը

կլիններ մանկական միամտություն կամ պարզապէս հիմարություն, յետեւ մոռ քանութիւնների հանգեւ մի նոր խաբէություն: Վորովհետեւ մանր-բուրժուական մասսաների տատանումը բանավորների կողմը միմիայն կկայանար նրանում, և հատկապէս նրանում, վոր այդ մասսաները յերեւ կզարձնէին էսերներէից ու մենչեիկներէից: Եսերներէի և մենչեիկներէի կուսակցությունների կողմից «սխալի» ուղղելն այժմ միմիայն այն կարող եր լինել, վոր այդ կուսակցությունները Երեւթելուն և Չերնովին, Դանին ու Ռակիտնիկովին հայտարարէին դահիճների գործակիցներ: Մենք լիովին ու անպայման կողմնակից ենք սխալն այդպէս «ուղղելուն»...

Հեղափոխության արմատական հարցը իշխանության հարցն է, քսացինք մենք: Հարկավոր է ավելացնել. հենց հեղափոխություններն են մեզ ամեն քայլափոխին ցույց տալիս այն հարցի մթազնումը, թե Վարտեք է իսկական իշխանությունը, մեզ ցույց տալիս տարամիտումը ձեւական և ուսել իշխանության միջև: Հենց սրանումն է ամեն մի հեղափոխական ժամանակաշրջանի գլխավոր առանձնահատկություններից մեկը: 1917 թվականի մարտին և ապրիլին անհայտ եր, թե ուսել իշխանությունը կառավարության՝ ձեռքին եր արդյոք, թե խորհրդի ձեռքին:

Իսկ այժմ առանձնապէս կարեւոր է, վոր գիտակից բանավորները զգաստ նայեն հեղափոխության արմատական հարցին՝ թե սովյալ մոմենտում ում ձեռքին է պետական իշխանությունը: Մտածեցե՛ք, թե վորոնք են նրա նյութական դրսևորումները, Փրազները գործերի տեղ մի՛ ընդունեք, և դուք չեք դժվարանա պատասխանը տալու:

Պետությունն ամենից առաջ գինւած մարդկանց ջոկատներն են՝ բանտերի նման նյութական հավելվածներով՝ գրում եր Փրիդրիխ Ենգելսը: Այժմ այդ՝ յունկերներն են, ուսակցիոն կազմակերպ, վորոնք հատկապէս բերված են Պիտեր. այդ նրանք են, ովքեր բանտումն են պահում կամենելն և ուրիշներին. ով փակել է «Правда» թերթը. ով դիւթափել է բանավորներին և գինւորների վորոշ մասը. ով գնդակահարում է գինւորների նույնքան վորոշ մասը. ով

գնդակահարում է զորքի նույնքան վորոշ մասը բանակում: Ահա այդ դահիճները, դա ուսել իշխանություն է: Երեւթելներն ու Չերնովները մինիտրներ են առանց իշխանության, խաղալիք մինիտրներ, դահճությանը ոժանդակող կուսակցությունների առաջնորդներ: Դա փաստ է: Յեւ այդ փաստը չի փոխվում նրանից, վոր մոռ Երեւթելին, մոռ էլ Չերնովն անձամբ, յերեւ «հավանություն չեն տալիս» դահճությանը, վոր նրանց լրագրերը յերկշոտությամբ հրաժարվում են նրանից. քաղաքական գրեստի այդպիսի կերպարանափոխությունը գործի էյությունը չի փոխում:

Պետրոգրադի 150.000 ընտրողների որդանը փակելը, սպարանից «Листок Правды»-ն դուրս բերելու համար բանվոր Վոյնիովի սպանությունը (հուլիսի 6-ին) յունկերների ձեռքով՝ մի՞թե այդ դահճություն չէ. մի՞թե դա կավենյակների գործ չէ: Վո՛չ կառավարությունը, վո՛չ էլ խորհուրդները դրանում «մեղավոր չեն», — կասեն մեզ:

Այնքան քալելի վատ կառավարության և խորհուրդներին համար, — կպատասխանենք մենք, — վորովհետեւ այն ժամանակ, կնշանակի, նրանք գերոներ են, նրանք տիկնիկներ են, ուսել իշխանությունը նրանց ձեռքին չէ:

Ժողովուրդը պետք է ամենից առաջ և ամենից շատ նշարարությունն իմանա — իմանա, թե հապա ո՛ւմ ձեռքին է իրոք պետական իշխանությունը: Ժողովրդին հարկավոր է աւել ամբողջ ճշմարտությունը. իշխանությունը կավենյակների գինւորական կլիկի ձեռքին է (կերենսկու, ինչվոր գեներալների, սպաների և այլն), վորոնց ոժանդակում է բուրժուազիան իրեն դասակարգ, գլուխ ունենալով կազետներէի կուսակցությունը, բոլոր միապետականների հետ մեկտեղ, վորոնք գործում են բոլոր սահարյուրյակային թերթերի, «Новое Время»-յի, «Живое Слово»-յի միջոցով և այլն և այլն:

Այդ իշխանությունը հարկավոր է տալալել: Առանց դրան՝ հակահեղափոխության դեմ պայքարելու մասին աւված բոլոր Փրազները դատարկ Փրազներ են, «ինքնախաբէյություն և ժողովրդին խաբել»:

Այդ իշխանությանն այժմ ոժանդակում են թե Ծերեթեխի ու Զերնով միներտրները և թե նրանց կուսակցությունները. հարկավոր է ժողովրդին պարզաբանել նրանց դաժնական դերը և այդ կուսակցությունների այդպիսի «Ֆինալի» անխուսափելիությունը ապրիլի 21-ի, մայիսի 5-ի, հունիսի 9-ի, հուլիսի 4-ի նրանց «սխալներեց» հետո, այն բանից հետո, յերբ նրանք հավանություն են տալիս հարձակման քաղաքականությունը, մի քաղաքականություն, վոր իննը տասներորդով նախորոշել է Կալենյակներին հաղթանակը հուլիսին:

Ժողովրդի մեջ ամբողջ ազդեցության հարկավոր է այնպես վերակառուցել, վոր նա հաշվի առնի հենց այժմյան հեղափոխության և մանավանդ հուլիսյան ուրերի կոնկրետ փորձը, այսինքն՝ վոր նա պարզ ցույց տա ժողովրդի խեղճան թշնամուն, զինվորական կլիկին, կադետներին և սեհաբյուրյակալայիններին, և վոր նա վորոշակի մերկացնի այն մանր-բուրժուական կուսակցությունները, եսերներին և մենչեիկներին կուսակցությունները, վորոնք խաղացել և խաղում են դաժնության դործակիցներին դեր:

Ժողովրդի մեջ ամբողջ ազդեցության հարկավոր է այնպես վերակառուցել, վոր պարզվի գյուղացիների՝ հող տառնալու լիակատար անհուսալիությունը, քանի դեռ չի տապալված զինվորական կլիկի իշխանությունը, քանի դեռ մերկացված և ժողովրդի վստահությունից զրկված չեն եսերներին ու մենչեիկներին կուսակցությունները: Կապիտալիստական զարգացման «նորմալ» պայմաններում դա կլիներ շատ յերկար և շատ դժվար մի պրոցես, բայց թե պատերազմը և թե անտեսական փլուզումը դործը կարողացնեն հակայական չափերով: Դրանք այնպիսի «արագացնողներ» են, վորոնք ամիսը և նույնիսկ շաբաթը կարող են տարուհավասարեցնել:

Հավանական է, վոր վերը ասվածի դեմ յերկու առարկություն բերվի. առաջինը, վոր այժմ խոսել վճռական պայքարի մասին՝ նշանակում է քաջալերել անջատ-անջատ յելույթները, վորոնք հենց հակահեղափոխությանը կողմն-

յին. յերկրորդ, վոր նրա տապալումը նշանակում է իշխանության անցում այնուամենայնիվ խորհուրդների ձեռքը:

Առաջին առարկություն իբրև պատասխան կասենք. Ռուսաստանի բանվորներն արդեն բավականաչափ դիտակից են՝ իրենց համար հայտնապես անձեռնտու մի մոմենտում պրոփոկացիայի չենթարկվելու համար: Վոր այժմ յելույթ ունենալը և նրանց դիմադրելը կնշանակեր ոգնել հակահեղափոխությանը, դա անվիճելի յե: Վոր վճռական պայքարը հնարավոր է ամենախոր մասսաների մեջ հեղափոխության մի նոր վերելքի ժամանակ միայն, այդ նույնպես անվիճելի յե: Բայց բավական չե հեղափոխության վերելքի մասին, նրա մակերթացության մասին, արևմտյան բանվորների ոգնության մասին և այլն առհասարակ խոսելը, հարկավոր է վորոշ հետևություն անել մեր անցյալից, հարկավոր է հաշվի առնել հենց մեր դասերը: Իսկ այդ հաշվառումը կտա հենց իշխանությունը հախճաղած հակահեղափոխության դեմ վճռական պայքար մղելու լոգունդը:

Յերկրորդ առարկությունը նույնպես հանգում է կոնկրետ ճշմարտությունները չափից դուրս բնդհանուր դատողություններով նենդափոխելուն: Վոչինչ, վոչ մի ուժ, բացի հեղափոխական պրոլետարիատից, չի կարող տալ բուրժուական հակահեղափոխության տապալում: Հենց հեղափոխական պրոլետարիատն է, վոր, 1917 թվականի հուլիսի փորձից հետո, պետք է ինքնուրույն կերպով իր ձեռքը վերցնի պետական իշխանությունը—դրանից դուրս հեղափոխության հաղթություն չի կարող լինել: Իշխանությունը պրոլետարիատի ձեռքին, ոժանդակությունը նրան չքափորագույն գյուղացիության կամ կիսապրոլետարների կողմից,— ահա միակ յելքը, և մենք արդեն պատասխանեցինք, թե հատկապես ինչ հանդամանքներ կարող են չափազանց արագացնել այն:

Այդ նոր հեղափոխության մեջ խորհուրդները կարող են և պետք է յերևան գան, բայց վոչ այժմյան խորհուրդները, վոչ բուրժուադիայի հետ համաձայնողականության որդանները, այլ նրա դեմ հեղափոխականորեն պայքարելու ու-

դանները: Վոր մենք այն ժամանակ եւ կողմնակից կլինե՞նք ամբողջ պետութիւնը խորհուրդների տիպով կառուցելուն, այդ այդպէս ե: Դա խորհուրդների հարց չէ ընդհանրապէս, այլ տվյալ հակահեղափոխութեան դեմ եւ տվյալ խորհուրդների դաւաճանութեան դեմ պայքարելու հարց:

Կոնկրետը արտարկտով նենդափոխելը ամենազլխաւոր մեղքերից, ամենալուսնդաւոր մեղքերից մեկն եւ հեղափոխութեան մեջ: Տվյալ խորհուրդները ձախողվեցին, լիա-
կատար կրակ կրեցին իրենց մեջ եսերների եւ մենչեիկների կուսակցութիւնների տիրապետութեան պատճառով: Տվյալ բոլեյին այդ խորհուրդները նման են վոչխարների, վորոնք սպանդանոց են բերված, դրված են կացնի տակ եւ աղիո-
ղորմ մայում են: Խորհուրդներն այժմ անգոր ու անոգեա-
կան են հաղթանակած եւ հաղթանակող հակահեղափոխու-
թեան առջեւ: Իշխանութիւնը խորհուրդներին հանձնելու
լողունգը կարող եւ հասկացվել վորպէս իշխանութիւնը հենց
տվյալ խորհուրդներին անցնելու «պարզ» կոչ, իսկ այդ ա-
սել, դեպի այդ կոչնէ՛լ՝ այժմ կնչանակեր խաբել ժողովուրդին:
Խաբեցութիւնից ավելի վտանգաւոր բան չկա:

Ռուսաստանում դասակարգային եւ կուսակցական պայ-
քարի՝ փետրվարի 27-ից մինչեւ հուլիսի 4-ը զարգանալու
ցիկը վերջացավ: Սկսվում եւ մի նոր ցիկը, վորի մեջ մլտ-
նում են վոչ թե հին դասակարգերը, վոչ թե հին կուսակ-
ցութիւնները, վոչ թե հին խորհուրդները, այլ պայքարի
կրակով վերանորոգվածները, պայքարի ընթացքով կոտրված-
ները, տրորածները, վերաստեղծվածները: Հարկաւոր եւ վոչ
թե հետ, այլ առաջ նայել: Հարկաւոր եւ դործել վոչ թե հին,
այլ նոր, հետհուլիսյան, դասակարգային ու կուսակցական
կատեգորիաներով: Նոր ցիկի սկզբում հարկաւոր եւ յեղնել
հաղթանակած բուրժուական հակահեղափոխութիւնից, վո-
րը հաղթանակել եւ իր հետ եսերների ու մենչեիկների հա-
մաձայնելու շնորհիւ եւ կարող եւ պարտվել միմիայն հեղա-
փոխական պրոլետարիատից: Այդ նոր ցիկի մեջ, իհարկե,
բաղձաղան ետապներ դեռ կլինեն թե մինչեւ հակահեղափո-
խութեան վերջնական հաղթանակը, թե մինչեւ եսերների ու

մենչեիկների վերջնական պարտութիւնը (առանց պայքա-
րի) եւ թե մինչեւ նոր հեղափոխութեան նոր վերելքը: Սա-
կայն այդ մասին կարելի կլինի խոսել միայն ավելի ուշ,
յերբ կնշվեն այդ ետապներն առանձին...

Գրված ե 1917 թ. հուլիսի կեսերին:

Տպագրված ե առանձին բրտչուրով 1917 թ.:

Բ.Ս.-Դ.Բ.Կ. Կրոնշտադտի Կոմիտեյի հրատարակութեամբ:

Յերկեր, 4. XXI, էջ 39—38, 2-րդ ե 3-րդ հրատ.:

ՍՍՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԻՆՏԵՂԻՏԱՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Սահմանադրական իլյուզիաներ ե կոչվում քաղաքական այն սխալը, վոր մարդիկ ընդունում են իրեն դոյություն ունեցող նորմալ իրավական կարգավորված, որենքին յենթակա, կարճ՝ «սահմանադրական» կարգ, թեպետ իրականության մեջ նա դոյություն չունի: Առաջին հայացքից կարող ե թվալ, վոր ժամանակակից Ռուսաստանում, 1917 թվի հուլիսին, յերբ վոչ մի սահմանադրություն դեռ չի մշակված, սահմանադրական իլյուզիաների առաջացման մասին խոսք անդամ չի կարող լինել: Բայց դա—խորը սխալ ե: Իսկապես Ռուսաստանի վողջ ժամանակակից քաղաքական դրության ամբողջ մեխն այն ե, վոր բնակչության չափազանց լայն մասսաները համակված են սահմանադրական իլյուզիաներով: Չհասկանալով այս, Ռուսաստանի ժամանակակից քաղաքական դրությունից բոլորովին վոչինչ չի կարելի հասկանալ: Ժամանակակից Ռուսաստանում տակաթիկական ինդիւրներ ճիշտ դրման ուղղությամբ ամենեւին չի կարելի մի քայլ անգամ անել, չդնելով անկյունաքարում սահմանադրական իլյուզիաների սխտեմատիկ ե անողորմերկացումը, նրանց բոլոր արմատների բացումը, ճիշտ քաղաքական հեռանկարի վերականգնումը:

Վերցնենք ժամանակակից սահմանադրական իլյուզիաների համար ամենից ավելի տիպիկ յերեք կարծիքները ե դրանք քննենք ավելի ուշադիր:

Առաջին կարծիք. մեր յերկիրն ապրում ե Սահմանադիր

Ժողովի նախորդակը. այդ պատճառով այժմ տեղի ունեցող ամեն ինչ ունի ժամանակավոր, անցողիկ, վոչ շատ եյական, վոչ վճռողական բնույթ, ամեն ինչ շուտով կվերանայվի ու վերջնականապես կհաստատվի Սահմանադիր Ժողովի կողմից: Յերկրորդ կարծիք. վորոչ կուսակցություններ,—որինակ, եսերները կամ մենչեիկները ե կամ նրանց միությունը,—ունեն բացահայտ ու անկասկածելի մեծամասնություն ժողովրդի մեջ կամ Սորհուրդների նման «ամենաազդեցիկ» հիմնարկներում, ուստի այդ կուսակցությունների, այդ հիմնարկների, ինչպես ե ընդհանրապես ժողովրդի մեծամասնության կամքը չի կարող զանց առնել, կամ մանավանդ խախտվել հանրապետական, դեմոկրատական, հեղափոխական Ռուսաստանում: Յերրորդ կարծիք. վորոչ միջոցը, որինակ, «Правда» լրագրի փախումը, որինականացված չե, վոչ ժամանակավոր Կառավարության, վոչ ել Սորհուրդների կողմից. դրա համար ել նա հանդիսանում ե լոկ մի միջադեպ, օլատահական մի յերեույթ, նա վոչ մի կերպ չի կարող դիտվել վորպես ինչ—վոր վճռողական մի բան:

Այնցնենք այդ կարծիքներից ամեն մեկի քննարկմանը:

I

Սահմանադիր Ժողովի հրավիրումը խոստացված ե դեռ ժամանակավոր Կառավարության առաջին կազմի կողմից: Նա իր դլխավոր խնդիրը ճանաչեց յերկիրը հասցնել մինչե Սահմանադիր Ժողովը: Ժամանակավոր Կառավարությունը յերկրորդ կազմի Սահմանադիր Ժողովի հրավիրման ժամկետը նշանակեց սեպտեմբերի 30—ը: Ժամանակավոր Կառավարությունը յերրորդ կազմի, հուլիսի 4—ից հետո, ամենահանդիսավոր կերպով հաստատեց այդ ժամկետը:

Այնինչ 100—ից 99 շանսը հոգուտ այն բանի յե, վոր այդ ժամկետին Սահմանադիր Ժողովը չի հրավիրվի: Յեթե անգամ այն հրավիրվի այդ ժամկետին, այնուամենայնիվ հարյուրից 99—ը շանսը հոգուտ այն բանի յե, վոր նա կլինի նույնքան

անդորր ու անպետք, ինչպես առաջին Դաման, մինչև վոր
չհաղթի յերկրորդ Հեղափոխությունը Ռուսաստանում: Վոր-
պեսդի գրանում համագվինը, բավական է գեթ մի բուպե
վերանալ Փրագները, խոստովանելի և որվա մանրանքների
այն տղմուկից, վորն աղտոտում է ուղեղները, և նայել
Հիմնականին, հասարակական կյանքում ամեն բան վորոշո-
ղին՝ գասակարգային պայքարին:

Վոր Ռուսաստանում բուրժուազիան ամենատեսակ կեր-
պով ձուլվել է կալվածատերերի հետ, այդ պարզ է: Մարդը
մամուլը, բուր ընտրությունները, կաղետների կուտակցու-
թյան և նրանցից ավելի աջ կուտակցությունների ամբողջ
քաղաքականությունը, «չազգրգումած» անձերի «համագու-
մարների» բոլոր յեղևթիներն ապացուցում են այդ:

Բուրժուազիան հրաշալի յե հատկանում այն, ինչ չեն
հասկանում եսերների և «ձախ» մենչեիկների մանր-բուր-
ժուական չաղակրտսերը, այսինքն, վոր Ռուսաստանում
չի կարելի վերացնել հողի մասնավոր սեփականությունը և
այն ել առանց հեղեման, առանց հսկայական տնտեսական
հեղափոխության, առանց բանկերը համաժողովրդական
վերահսկողության տակ առնելու, առանց օխոլիկառներն
աղգոյնացնելու, առանց կապիտալի գեմ ուղղված մի շարք
ամենամանավոր հեղափոխական միջոցների: Բուրժուազիան
հիմնալի յե հատկանում այս: Յեվ միլնուլյն ժամանակ նա
չի կարող չիմանալ, չտեսնել, չղղալ, վոր Ռուսաստանում
գյուղացիության հսկայական մեծամասնությունն այժմ վոչ
միայն կարտահայտի հողուտ կալվածատիրական հողերի
բռնադատման, այլև գուրս կզա Չերնովից նշանակալիորեն
ավելի ձախ: Վորովհետև բուրժուազիան մեղանից շատ
դիտե, ինչպես այն մասին, թե վորքան մասնակի փոքրիկ
գիլումներ եր անում նա, Չերնովը, թեկուզ մայիսի 6-ից
մինչև հուլիսի 2-ը՝ գյուղացիական զանազան պահանջների
ձգձգման ու պակասեցման հարցերում, նույնպես և այն
մասին, թե վորքան աշխատանք թափեցին աջ եսերները
(չե վոր Չերնովն ես-երների մոտ համարվում է ճիշտա-
րոն») գյուղացիական համագումարում և գյուղացիական

պատգամավորների համառուական խորհրդի Գործադիր
Կոմիտեյում «հանգստացնելու» գյուղացիներին և նրանց
խաբուսիկ խոստովանելով կերակրելու համար:

Բուրժուազիան տարբերվում է մանր բուրժուազիայից
նրանով, վոր նա իր տնտեսական ու քաղաքական փորձից
ձեռք է բերել կապիտալիստական կարգերում «կարգի»
(այսինքն մասնանների ստրկացման) պահպանման պայման-
ների ըմբռնումը: Բուրժուաները գործարար մարդիկ են,
խոշոր առևտրական հաշվարկի մարդիկ, վորոնք սովոր են
քաղաքականության հարցերին ել խիստ գործնական ձևով
մոտենալու, անվստահությամբ դեպի խոսքերը, յեղին պո-
ղերից բռնելու հմտությամբ:

Ժամանակակից Ռուսաստանում Սահմանադիր Ժողովը
մեծամասնությունը կտա ես-երներից ավելի ձախ գյուղացի-
ներին: Այս բանը բուրժուազիան դիտե: Իմանալով այս,
նա չի կարող ամենալծոական ձևով չպայքարել Սահմանադիր
Ժողովը շուտ հրավիրելու դեմ: Իմպերիալիստական պա-
տերազմ մղել Նիկոլայ II-ի կողմից կնքված գաղտնի պայմա-
նագրերի վոգով, պաշտպանել կալվածատիրական հողատի-
րուցյունը կամ հետգնումը, այս ամենը անհնարին կամ
անհատատալիորեն դժվար գործ է Սահմանադիր Ժողովի ժա-
մանակ: Պատերազմը չի սպասում: Դատակարգային պայ-
քարը չի սպասում: Նույնիսկ փետրվարի 28-ից մինչև աս-
րիլի 21-ն ընկած կարճ ժամանակամիջոցը ակներև կերպով
ցույց ավեց այդ:

Հեղափոխության հենց սկզբից Սահմանադիր Ժողովի
նկատմամբ ուղղագծվեցին յերկու հայացքներ: Եսերներն ու
մենչեիկներն, ամբողջովին տողորված լինելով սահմա-
նադրական իլյուզիաներով, գործին նայում եյին մանր
բուրժուայի դյուրահավատությամբ, վորը չի ցանկանում
իմանալ դատակարգային պայքարը. Սահմանադիր Ժողովը
հռչակված է, Սահմանադիր Ժողովը կլինի, և բավական է:
Ինչ ավելի յե գրանից, այն սատանայից է: Իսկ բոլշեիկներն
ասում եյին. միայն խորհուրդների ուժի ու իշխանության
ամբողջման չափով և Սահմանադիր Ժողովի հրավիրումն

ու նրա հաջողութիւնն ապահովված: Մենչեիկները ու եսերները մոտ ծանրութեան կենտրոնը փոխադրվում էր իրավաբանական ակտի վրա—Սահմանադիր ժողովի հրավիրման հռչակում, խոստում, պաշտոնական հայտարարում: Բոլշևիկները մոտ ծանրութեան կենտրոնը փոխադրվում էր դասակարգային պայքարի վրա. յեթե խորհուրդները հաղթեն Սահմանադիր ժողովը ապահովված կլինի, յեթե վոչ, այն ապահովված չէ:

Այդպես էլ յեղալ: Բուրժուազիան ամբողջ ժամանակ, մերթ քողարկված, մերթ բացահայտ, մերթ անընդհատ, անշեղ պայքար էր մղում Սահմանադիր ժողովի հրավիրման դեմ: Այդ պայքարն արտահայտվում էր նրա հրավիրումը մինչև պատերազմի վերջնալը ձգձգելու ցանկութեամբ: Այդ պայքարն արտահայտվում էր Սահմանադիր ժողովի հրավիրման նշանակված ժամկետի մի շարք ձգձգումներով: Վերջապես, յերբ հունիսի 18-ից հետո, կոալիցիոն մինիստրութիւնը կազմվելուց հետո մի ամսից ավելի անց, նշանակվեց Սահմանադիր ժողովի հրավիրման ժամկետը, Մոսկվայի բուրժուական լրագիրը հայտարարեց, վոր այդ արված է բոլշևիկներին ազդեցութեան տակ: «Правда»-յում բերվեց ստույգ ցիտատն այդ լրագրից:

Հուլիսի 4-ից հետո, յերբ եսերների ու մենչեիկների ծառայակամութիւնն ու ահաբեկվածութիւնը «հաղթութիւն» տվեց հակահեղափոխութեանը, «Речь»-ում յերևաց կարճ, բայց վերին աստիճանի ուշադրով մի արտահայտութիւն. «հնարավոր է՞ Սահմանադիր ժողովի «արագ» դուժարո՞ւմ. Իսկ հուլիսի 16-ին «Воля Народа»-յում և «Русская Воля»-յում յերևում է մի դիտողութիւն, վոր կադետները պահանջում են Սահմանադիր ժողովի հրավիրումը հետաձգել՝ այն այդպիսի «կարճ» ժամկետում հրավիրելու «անհնարութեան» պատրվակով, և հակահեղափոխութեան առաջ լակեցութիւն անող մենչեիկ Ծերեթելին, համաձայն այդ դիտողութեան, արդեն համաձայնվում է մինչև նոյեմբերի 20-ը հետաձգելուն:

Կասկած չկա, վոր նման դիտողութիւն կարող էր յե-

րևալ միայն բուրժուազիայի կամքին հակառակ: Նրան ձեռնառու չեն այսպիսի «մերկացումներ»: Սակայն մախաթը տողալի մեջ չես կարող թաղցնել: Հուլիսի 4-ից հետո սանձարձակ հակահեղափոխութիւնը շարժվում է: Հակահեղափոխական բուրժուազիայի կողմից հուլիսի 4-ից հետո իշխանութեան առաջին իսկ դրախումն անմիջապես ուղեկցվում է մի քայլով (և շատ լուրջ քայլով) ընդդեմ Սահմանադիր ժողովի հրավիրման:

Դա փաստ է: Յեւ այդ փաստը բաց է անում սահմանադրական իշխողիւնների ամբողջ դատարկութիւնը: Ռուսաստանում առանց նոր հեղափոխութեան, առանց հակահեղափոխական բուրժուազիայի (առաջին հերթին կադետների) իշխանութեան տապալման, առանց ժողովրդի կողմից եսերների ու մենչեիկների կուսակցութիւնների նկատմամբ, բուրժուազիայի հետ համաձայնութեան յեկող կուսակցութիւնների նկատմամբ ունեցած վստահութիւնից հրաժարվելու, Սահմանադիր ժողովը կամ ամենեւին չի գումարվի, կամ կլինի «Ֆրանկֆուրտյան խոսարան», մանր բուրժուաների անդոր, անպետք մի ժողով, մանր բուրժուաներ, վորոնք մահու չափ ահաբեկված են պատերազմից և բուրժուազիայի կողմից «իշխանութեան բոյկոտի» հեռանկարից, վորոնք անողնական կերպով այս ու այն կողմ են նետվում առանց բուրժուազիայի կառավարելու ճիգերի և առանց բուրժուազիայի յոյա գնալու յերկյուղի միջև:

Հիմնադիր ժողովի հարցը յեմքարկված է բուրժուազիայի ու պրոլետարիատի միջև մղվող պայքարի ընթացքի ու յեւրի հարցին: Հիշում եմ, մի անգամ «Рабочая Газета»-ն բերնից թոցրեց, թե Սահմանադիր ժողովը կլինի կոմիւնտ: Սա հակահեղափոխական բուրժուազիայի մեր մենչեիկյան լակեցների դատարկ, խղճուկ, անարգ պարծենկոտութեան նմուշներից մեկն է: «Ֆրանկֆուրտյան խոսարան» կամ Առաջին Դուժար չլինելու համար, կոմիւնտ լինելու համար, պետք է համարձակվել, կարողանալ, ուժ ունենալ հակահեղափոխութեանն անխնա հարվածներ հասցնելու և վոչ թե համաձայնութեան դալու նրա հետ: Դրա համար հարկավոր

ե, վոր իշխանությունը լինի տվյալ դարաշրջանի համար ամենաառաջավոր, ամենավճռական, ամենահեղափոխական դասակարգի ձեռքում: Դրա համար հարկավոր է, վոր նա պաշտպանություն դնի քաղաքային ու գյուղական չքավորության (կիսապրոլետարներին) ամբողջ մասսայի կողմից: Դրա համար հարկավոր է անողոք դատաստան տեսնել հակահեղափոխական բուրժուազիայի հետ ամենից առաջ, այսինքն կադետների և բանակի հրամանատարական վերնախավերի հետ ամենից առաջ: Սրանք են կոնվենտի ռեալ, դասակարգային, նյութական պայմանները: Բաովական է ստույգ ու պարզորոշ թվարկել այս պայմանները՝ հասկանալու համար, թե ինչպես ծիծաղելի յե «Рабочая Газета»-յի պարծենկոտությունը, թե ինչպես անհունորեն հիմար են եսերները ու մենչևիկները սահմանադրական իլյուզիաները ժամանակակից Ռուսաստանի Սահմանադիր Ժողովի վերաբերյալ:

II

Նարազանելով 1848 թվականի մանր-բուրժուական «սոցիալ-դեմոկրատներին», Մարքսն առանձնապես խստորեն նշառակում էր նրանց անցուսպ ֆրադյորությունը «Ժողովրդի» և Ժողովրդի մեծամասնության նկատմամբ ընդհանրապես: Հատկապես աեղին է այդ հիշել յերկրորդ կարծիքը քննելիս «մեծամասնության» նկատմամբ յեղած սահմանադրական իլյուզիաների վերլուծման ժամանակ:

Վորպեսզի մեծամասնությունն իրոք վորոշի պետություն մեջ, դրա համար հարկավոր են վորոշ ռեալ պայմաններ: Այն է՝ պետք է պարզապես հաստատվի պետական այնպիսի կարգ, պետական այնպիսի իշխանություն, վորը հնարավորություն տար գործերը վորոշելու ըստ մեծամասնության և ապահովեր այդ հնարավորության փոխարկումն իրականության: Այս մի կողմից: Մյուս կողմից, անհրաժեշտ է, վոր այդ մեծամասնությունն իր դասակարգային կազմով, մեծամասնության ներսում (և նրանից դուրս) յե-

ղած այս կամ այն դասակարգերի հարաբերակցությամբ կարողամա համերաշխ ու հաջողակ կերպով վարել պետական կառքը: Յուրաքանչյուր մարքսիստի համար պարզ է, վոր այդ յերկու ռեալ պայմանները վճռողական դեր են խաղում Ժողովրդի մեծամասնության վերաբերյալ և պետական գործերի ընթացքի վերաբերյալ հարցում, համաձայն այդ մեծամասնության կամքի: Այնինչ եսերների ու մենչևիկների վողջ քաղաքական դրականությունը, իսկ առավել ևս նրանց ամբողջ քաղաքական վարքագիծը դրսևորում է այս պայմանների ամենալիակատար անհասկացողություն:

Յեթե պետություն մեջ քաղաքական իշխանությունը պտնվում է այնպիսի դասակարգի ձեռքին, վորի շահերը համընկնում են մեծամասնության շահերին, այն ժամանակ ոլաության կառավարումն իրոք մեծամասնության կամքի համաձայն հնարավոր է:

Իսկ յեթե քաղաքական իշխանությունը պտնվում է մի դասակարգի ձեռքին, վորի շահերը բաժանվում են մեծամասնության շահերից, այն ժամանակ ամեն մի կառավարում ըստ մեծամասնության անխուսափելիորեն վոխարկվում է այդ մեծամասնության խաբման կամ ճնշման: Յուրաքանչյուր բուրժուական հանրապետություն մեղ ցույց է տալիս դրա հարցուրավոր ու հաղարավոր որինակներ: Ռուսաստանում բուրժուազիան տիրապետում է թե՛ տնտեսապես և թե՛ քաղաքականապես: Նրա շահերը, առանձնապես խմպերիալխատական պատերազմի ժամանակ, ամենախիստ կերպով բաժանվում են մեծամասնության շահերից: Դրա համար ել հարցի ամբողջ մեխը, նրա մատերիալիստական, մարքսիստական և վոչ թե ֆորմալ-իրավաբանական դրման գեպընդ, կայանում է այդ բաժանումը մերկացնելու, բուրժուազիայի կողմից մասսաներին խաբելու դեմ պայքար մղելու մեջ:

Մեր եսերներն ու մենչևիկներն, ընդհակառակն, լիովին ապացուցեցին ու ցույց տվին իրենց իսկական դերը, վորպես բուրժուազիայի կողմից մասսաներին («մեծամասնությունը») խաբելու գործիքի, վորպես այդպիսի խաբելու-

թյան հաղորդելիչների ու ոժանդակիչների: Վորքան ելանկեղծ լինեն եսերների ու մենչելիկների առանձին անձնավորությունները, նրանց հիմնական քաղաքական իդեաները—իրը կարելի չե դուրս պրծնել իմպերիալիստական պատերազմից դեպի «հաշտություն առանց աննեքսիաների ու կոնտրիբուցիաների», առանց պրոլետարիատի դիկտատուրայի ու սոցիալիզմի հաղթանակի, իբր հնարավոր է հողի անցումը ժողովրդին առանց հետզհետե և «վերահսկողություն» արտադրության վրա հողուտ ժողովրդի առանց նույն այդ պայմանի,—ես—երների ու մենչելիկների այս հիմնական քաղաքական (և տնտեսական, իհարկե) իդեաներն իրենցից որչեղտվորեն ներկայացնում են հենց մանր—բուրժուական ինքնախաբեկություն, կամ նույնն է թե, մասսաներին («մեծամասնության») խաբելը բուրժուազիայի կողմից:

Ահա մեր առաջին և զլխավոր «ուղղումը» մեծամասնության հարցի դրման վերաբերյալ մանր—բուրժուական դեմոկրատներին, լուրլայնյան տիպի սոցիալիստներին, եսերների ու մենչելիկների կողմից. ի՞նչ արժե իրականում «մեծամասնությունը», յերբ մեծամասնությունն ինքնին մի ձևական մոմենտ է միայն, իսկ նյութապես, իրականության մեջ, այդ մեծամասնությունը մեծամասնություն է այն կուսակցությունների, վորոնք կենսադործում են այդ մեծամասնության խաբումը բուրժուազիայի կողմից:

Յեւ իհարկե—այստեղ մենք մոտենում ենք յերկրորդ «ուղղումին», վերևում նշված հիմնական հանդամանքներից յերկրորդին,—իհարկե, այդ խաբեկությունը կարելի չե ճիշտ հասկանալ, միայն պարզելով նրա դասակարգային արմատներն ու նրա դասակարգային նշանակությունը: Դա տնձնական խաբեկություն չէ, «սրիկայություն» (կոպիտ կերպով արտահայտելով) չէ, դա խաբուսիկ մի իդեա չէ, վոր բղխում է դասակարգի տնտեսական դրությունից: Մանր բուրժուական դտնվում է տնտեսական այնպիսի դրության մեջ, նրա կենսական պայմաններն այնպես են, վոր նա չի կարող չխաբվել, նա ակամա և անխուսափելիորեն հակվում է մերթ դեպի բուրժուազիան, մերթ դեպի պրոլե-

տարիատը: Ինքնուրույն «զիծ» նրա մոտ տնտեսապես չի կարող լինել:

Նրա անցյալը նրան ձգում է դեպի բուրժուազիան, նրա ապագան՝ դեպի պրոլետարիատը: Նրա դատողությունը քաշում է դեպի վերջինը, նրա նախադաշարմունքը (ըստ Մարքսի հայտնի արտահայտության) դեպի առաջինը: Վորպեսզի ժողովրդի մեծամասնությունը կարողանա դառնալ իրական մեծամասնություն պետության կառավարման մեջ, իրական ծառայում մեծամասնության շահերին, իրական պաշտպանություն նրա իրավունքներին և այլն, դրա համար հարկավոր է վորոշակի դասակարգային պայման: Այդ պայմանն է՝ մանր բուրժուազիայի մեծամասնության միացումը հեղափոխական պրոլետարիատին դոնե վճռողական մոմենտին և վճռողական տեղում:

Առանց դրան մեծամասնությունը ֆիկցիա չէ, վորը կարող է պահպանվել վորոշ ժամանակ, փայլել, շողշողալ, աղմկել, քաղել դափներ, բայց վորն այնուամենայնիվ բացարձակ անխուսափելիությամբ դատապարտված է կրախի: Հենց այդպիսին է, ի միջի այլոց, 1917 թ. հուլիսին ուստական հեղափոխության մեջ դրսևորված եսերների ու մենչելիկների ունեցած մեծամասնության կրախը:

Այնուհետև: Հեղափոխությունը հենց նրանով է տարբերվում պետության մեջ գոյություն ունեցող դործերի «սոփորական դրությունից», վոր պետական կյանքի վիճելի հարցերը լուծում է անմիջականորեն դասակարգերի պայքարը և մասսաների պայքարը ընդհուպ մինչև դինված պայքարը: Այլ կերպ չի կարող լինել, քանի վոր մասսաներն սղատ են ու դինված: Այս հիմնական փաստից բղխում է այն, վոր հեղափոխական ժամանակում բավական չէ յերևան հանել «մեծամասնության կամքը»,—վոչ, պետք է վճռողական մոմենտին վճռողական տեղում ալելի ումեղ գտնվել, պետք է հաղթել: Սկսած Գերմանիայում տեղի ունեցած միջնադարյան «գյուղացիական պատերազմից» և չարունակելով բոլոր խոշոր հեղափոխական շարժումներով ու դարաշրջաններով ընդհուպ մինչև 1848 և 1871 թվական-

ները, ընդհուպ մինչև 1905 թվականը, մենք տեսնում ենք անթիվ որինականեր այն բանի, թե ինչպես ավելի կազմակերպված, ավելի գիտակից, լավագույն ձևով գինյաձվորամասնությունն իր կամքը վաթաթում է մեծամասնության վրին՝ հաղթելով նրան:

Ֆր. Ենգելսն առանձնապես ընդգծում էր այն փորձի դասը, վորը վորոշ չափով միավորում է XVI դարի գյուղացիական ասպետությունը և 1848 թ. հեղափոխությունը Գերմանիայում, այն է՝ յեղույթների անջատվածությունը, ճնշված մասսաների մոտ կենտրոնացման բացակայությունը, կապված նրանց մանր-բուրժուական կենտական դրություն հետ: Յեւ, այս կողմից մոտենալով գործին, մենք զարիս ենք հենց նույն հետևությունը. մանր-բուրժուական մասսաների պարզ մեծամասնությունը դեռ վոչինչ չի վճռում և վճռել չի կարող, վորովհետև կազմակերպվածություն, յեղույթների քաղաքական գիտակցություն, նրանց կենտրոնացում (վորն անհրաժեշտ է հաղթանակի համար), այս ամենը փոշիացած միլիոնավոր գյուղական մանր տնտեսատերերին է վիճակի յե տալու միայն նրանց զեկալարումը կա՛մ բուրժուազիայի կողմից, կա՛մ պրոլետարիատի կողմից:

Վերջիվերջո, ինչպես հայտնի յե, հասարակական կյանքի հարցերը վճռում է դասակարգային պայքարն իր ամենախիտ, ամենասուր ձևով, հատկապես քաղաքացիական պատերազմի ձևով: Իսկ այդ պատերազմում, ինչպես և ամեն մի պատերազմում, վճռում է—այդ ել հայտնի է սկզբունքորեն վոչ վոքի կողմից չփխտված փատտ և—եկոնոմիկան: Ծայր աստիճան բնորոշ է և նշանակալից, վոր վո՛չ եսերները, վո՛չ մենչեիկները, չբացասելով այդ բանը «սկզբունքորեն» և հիանալի գիտակցելով ժամանակակից Ռուսաստանի կապիտալիստական բնույթը, չեն համարձակվում զղաստորեն նայելու ճշմարտության յերեսին: Նրանք վախենում են ճանաչել ճշմարտությունը, այն է՝ ամեն մի կապիտալիստական յերկրի, այդ թվում Ռուսաստանի, բաժանումը յերեք արժատական, գլխավոր ուժերի՝ բուրժուազիայի, մանր

բուրժուազիայի և պրոլետարիատի: Առաջինի մասին և յերբորդի մասին խոսում են բոլորը, նրանց ընդունում են բոլորը: Յերկրորդին—այսինքն հենց թվով մեծամասնությամբ—չեն ուզում զգաստորեն զնահատել վո՛չ անտեսական, վո՛չ քաղաքական, վո՛չ ել ռազմական տեսակետից:

Ճշմարտությունն աչք է ծակում—սրան է հանգում եսերների ու մենչեիկների ինքնաճանաչման վախը:

III

«Правда»-ի փակումը, յերբ մենք սկսում եյինք տվյալ հոդվածիկը, միայն «պատահական» մի փատտ էր, դեռ չամրացված պետական իշխանության կողմից: Այժմ, հուլիսի 16-ից հետո, այդ իշխանությունը ֆորմալ կերպով փակեց «Правда»-ն:

Այդ փակումը, յեթե նրա վրա նայենք պատմականորեն, ամբողջությամբ, այդ միջոցի նախապատրաստման ու իրականացման ամբողջ պրոցեսում, զարմանալի պայծառ լույս է սփռում Ռուսաստանում «սահմանադրության եյություն» վրա և սահմանադրական իլյուզիաների վրա:

Հայտնի յե, վոր կադետական կուսակցությունը, Միլյուկովի և «Речь» թերթի գլխավորությամբ, արդեն տարիլ ամսից պահանջում է ռեպրեսիաներ բոլչեիկների դեմ: Մեկնատարբեր ձևերով, «Речь»-ի «պետական» հոդվածներից ընդհուպ մինչև Միլյուկովի բաղձապատիկ բացականչությունները՝ «ձերբակալել» (Լենինին և մյուս բոլչեիկներին), ռեպրեսիաների այս պահանջը կազմում էր կադետների քաղաքական ծրագրի գլխավոր մասերից մեկը, յեթե վոչ գլխավորը հեղափոխության մեջ:

Այլաբնակու և Բնիկ կողմից հունիս և հուլիս ամիսներին հնարված ու հորինված դերմանական լրատվության մեջ կամ դերմանական փողեր ստանալու մեջ ստոր-գրպարտիչ մեղադրումից շատ առաջ, «գինյաձվորամասնության» մեջ կամ «խոտվորության» մեջ նույնքան զրպարտիչ, հանրաճանաթ

փաստերին ու հրապարակված դոկումենտներին հակասող մեղադրումից շատ առաջ,—այս ամենից շատ առաջ կազե-տական կուսակցութիւնը սխտեմատիկորեն, անչեզորեն, անդադար պահանջում ե ռեպրեսիաներ բողջեիկներէ դեմ: Յեթե այժմ այդ պահանջն իրականացված ե, ապա ի՞նչպի-սի կարծիք պետք ե կազմել այն մարդկանց ազնվության կամ խելամոռության մասին, վորոնք մոռանում են կամ ձեւացնում են, թե մոռանում են այս պահանջի իսկական դատակարգային ու կուսակցական աղբյուրը: Ի՞նչպես չան-վանել կոպտագույն Փալսիֆիկացիա կամ քաղաքականու-թյան մեջ անասելի բթամոռութիւն, յեթե եսերներն ու մենչեիկները ձգնում են այժմ դործն այնպես ներկայացնել, իբր իրենք հալատում են բողջեիկներէ դեմ ռեպրեսիաների դիմելու «պատահական» կամ «յեզակի», հուլիսի 4-ին ծա-ղած «առիթին»: Չե վոր կան իրոք սահմաններ անվիճելի պատմական ճշմարտութիւններէ խեղաթյուրմա՞ն:

Բաւական ե համեմատել ապրիլի 20—21-ի շարժումը հուլիսի 3—4-ի՝ շարժման հետ, վորպեսզի անմիջապես համոզ-վենք նրանց նույնասեռ բնույթի մեջ. մասսաների դժգոհու-թյան, անհամբերության ե հուզմունքի տարերային պոռթ-կում, պրոփոկացիոն կրակոցներ աջից, սպանվածներ Նեւս-կու վրա, բուրժուազիայի ե կազետներէ զրպարտիչ վայնա-սունը, առանձնապես, վոր իբր թե «լենինյանները կրակում եյին Նեւսկում», պրոլետարական մասսայի ե բուրժուա-զիայի միջե մղվող պայքարի ծայր աստիճան գաղաղումն ու սրումը, մանր-բուրժուական կուսակցութիւններէ, եսերնե-րի ու մենչեիկների ամենալիակատար շփոթվածութիւնը, նրանց քաղաքականության մեջ ե պետական իշխանության վերաբերյալ հարցում գոյութիւն ունեցող տատանում-ներէ հակայական թափը ընդհանրապես,—այս բոլոր ոք-յեկտիվ փառաբերը բնութագրում են յերկու շարժումներն ել: Իսկ հունիսի 9—10-ը ե 18-ը ուրիշ ձեով են ցույց տա-լիս մեզ միանշանակն նույնամասն դատակարգային պատ-կեր:

Դեպքերի ընթացքը պարզից ել պարզ ե. մասսաների

դժգոհության, անհամբերության ու հուզմունքի ել ամելի տնում, պրոլետարիատի ու բուրժուազիայի միջե մղվող պայքարի ել ամելի սրում, առանձնապես մանր-բուրժուա-կան մասսաների վրա աղղեցութիւնն ունենալու համար, իսկ սրա կապակցութեամբ յերկու խոշորագույն պատմական դեպքեր, վորոնք նախապատրաստեցին ես-երներէ ե մենչե-վիկներէ կախվածութիւնը հակահեղափոխական կազետ-ներից: Այդ դեպքերն են. մայիսի 6-ի կոալիցիոն միխիտ-բութիւնը, վորի մեջ եսերներն ու մենչեիկները դուրս յե-կան բուրժուազիայի սպասավորներ, ամելի ու ամելի խճճվելով նրա հետ կնքելիք դործարքի ե համաձայնության մեջ, նրան հաղարավող «ծառայութիւններ» մատուցելու մեջ՝ հետաձգելու ամենամահաբեշտ հեղափոխական մի-ջոցները, ե տպա հարձակումը ռազմաճակատում: Հարձա-կումն անխուսափելիորեն նշանակում եր իմպերիալիստական պատերազմի վերսկսում, իմպերիալիստական բուրժուազիա-յի աղղեցության, կշռի, դերի հակայական ուժեղացում, մասսաների մեջ շովինիզմի ամենալայն տարածում, վեր-ջապես last but not least (վերջինն ըստ հաջի, բայց վոչ ըստ կարեւորության) իշխանության՝ սկզբում ռազմական, իսկ հետո ել ընդհանրապես պետական՝ հանձնումը բանակի հակահեղափոխական հրամանատարական վերնախաւերի ձեռքը:

Այս ե պատմական դեպքերի ընթացքը, վորը խորացրեց ու սրեց դատակարգային հակասութիւնները ապրիլի 20—21-ից մինչե հուլիսի 3—4-ը ե թույլ տվեց հակահեղափոխական բուրժուազիային հուլիսի 4-ից հետո իրականացնել այն, ինչ արդեն ապրիլի 20—21-ից ամենալիակատար հտտակու-թյամբ ուրվագծվեց վորպես նրա ծրագիրը ե տակտիկան, նրա մերձավորագույն նպատակը, ե նրա «մաքուր-մաքուր» միջոցները, վորոնք պարտավոր են տանելու դեպի նպա-տակը:

Պատմական տեսակետից չկա ամելի անբովանդակ մի բան, չկա թեորիապես ամելի խղճալի ե դործնախանապես ամելի ծիծաղելի մի բան, քան հուլիսի 4-ի առթիվ բարձրաց-

ված մեղադրանքները (վորոնք, ի միջի այլոց, կրկնվում են նաև Լ. Մարտովի կողմից) այն մասին, թե բոլշևիկները «հնարամտեցին» իրենց պարտութուն հասցնել, թե նրանց «ալիանտյուրիզմն» առաջացրեց այդ և այլն և այլն: Այս բոլոր նմանությունները, այս բոլոր դատողությունները, թե «չպետք էր» մասնակցել (մասսաների արևի-որինական դժգոհությունն ու հուզմունքին «խաղաղ ու կազմակերպված» բնույթ տալու փորձի մեջ»), — կամ հանդուժում են ունենդատության, յեթե բղխում են բոլշևիկներից, կամ հանդիսանում են մանր բուրժուայի համար սովորական արտահայտություն նրա սովորական ահաբեկվածության ու չլիթվածության: Իրականում հուլիսի 3—4 շարժումը նույնալիսի անխուսափելիության մեջ ապրիլի 20—21-ի շարժումից և նրանից հետո, ինչպիսի անխուսափելիության մեջ ամառը հաջորդում է դարձան: Պրոլետարական կուսակցության անսխալ անհատական պարտքն էր մնալ մասսաների հետ, աշխատելով նրա արդարացի յեղույթներին տալու ամենից ավելի խաղաղ ու կազմակերպված բնույթ, չքաշվել մի կողմ, չվանալ իր ձեռքերը Պիլատոսի նման այն պեղանտական հիման վրա, թե մասսան մինչև վերջին մարդը կազմակերպված չեն և թե նրա շարժման մեջ լինում են եղացեաներ (իրը թե եղացեաներ չեն յեղել ապրիլի 20—21-ին. իրը թե յեղել են պատմության մեջ մասսաների թեկուզ մի լուրջ շարժում առանց եղացեաների):

Իսկ բոլշևիկների պարտությունը հուլիսի 4-ից հետո պատմական անխուսափելիության բղխեց դեպքերի ամբողջ նախորդ ընթացից հատկապես նրա համար, վոր մանր-բուրժուական մասսան և նրա առաջնորդները, եսերներն ու մենչևիկները, ապրիլի 20—21-ին դեռ չէին կաշկանդվել հարձակումով, դեռ չէին խճճվել «կոալիցիոն մինխտրություն» մեջ բուրժուազիայի հետ կնքած գործարքիկներով, իսկ հուլիսի 4-ի մոտերքը նրանք իրենց այնքան ելին կաշկանդել ու խճճել, վոր չէին կարող չստել. պարտաստ ենք գործակցելու (ոսպրեսիաներում, զրպարտություններում, դահճության մեջ) հակահեղափոխական կադետների հետ:

Եսերներն ու մենչևիկները հուլիսի 4-ին վերջնականապես զլորվեցին հակահեղափոխության աղբահորը, վորովհետև նրանք անշեղորեն այդ հորն ելին դլորվում մայիսին և հուլիսին, կոալիցիոն մինխտրության մեջ և հարձակման քաղաքականությանը հալանություն տալիս:

Մենք մի քիչ չեղվեցինք, ըստ յերեութին, մեր թեմայից, «Правда»-յի փակման հարցից, դեպի հուլիսի 4-ի պատմական գնահատականի հարցը: Բայց այս միայն ըստ յերեութին է, վորովհետև մեկն առանց մյուսի չի կարելի հասկանալ: Մենք տեսանք, վոր «Правда»-յի փակումը, բոլշևիկների ձերբակալությունները և նրանց մյուս հետապնդումները, յեթե նայենք գործի ելությանը և դեպքերի կապակցությանը, իրենցից ներկայացնում են վոչ այլ ինչ, քան հակահեղափոխության և մասնավորապես կադետների վաղեմի ծրագրի իրադործում:

Ծայր աստիճան ուսանելի յե այժմ քննել, թե հատկապես ով և ինչպիսի սլրիմներով իրականացրեց այդ ծրագիրը:

Նայենք փաստերին: Հուլիսի 2-ին և 3-ին շարժումն աճում է, մասսաները յեռում են, հուզված կառավարության անդործութունից, թանդությունից, քայքայումից, հարձակումից: Կադետները հեռանում են, խաղալով «դիլախաղ» և ուլտիմատում ներկայացնելով եսերներին ու մենչևիկներին, թողնելով նրանց իշխանության հետ կապվածներին, բայց իշխանություն չունեցողներին, հատուցելու պարտության համար և մասսաների հուզմունքի համար:

Բոլշևիկները 2-ին և 3-ին հետ են պահում յեղույթից: Այդ խոտովանեց նույնիսկ «Дело Народа»-յի վկան, պատմելով այն մասին, թե ինչ է յեղել հուլիսի 2-ին Գրենադերական դեդում: 3-ի յերեկոյան շարժումը շատ մեծ չափերի յե հասնում, իսկ բոլշևիկները կոչ են կազմում շարժանը «խաղաղ ու կազմակերպված» բնույթ տալու անհրաժեշտության մասին: Հուլիսի 4-ին ալից կատարվող պրոփոկաչիոն կրակոցները ավելացնում են հրաձգության դոհերի թիվը յերկու կողմերից ել. պետք է ընդգծել, վոր Գործ. կո-

միտեյի խոստումը դեպքերը քննելու, որը յերկու անգամ բյուրեղան հրատարակելու և այլն և այլն, միայն դատարկ խոստում: Նսերներն ու մենչեիկները բոլորովին վռչինչ չարին, նույնիսկ յերկու կողմերից սպանվածների լրիվ ցուցակը նրանք չհրապարակեցին: -

4-ի գիշերը բոլչեիկները կոչ կազմեցին յեկույթները դադարեցնելու մասին և նույն գիշերը դա տպվել է «Правда»-յում: Բայց նույն այդ գիշերն սկսվում է առաջին, հակահեղափոխական գործերի գալուստը Պիտեր (յերեկ եսերներն ու մենչեիկներն, նրանց խորհուրդների կոչով կամ համաձայնությունամբ, ըստվորում, իհարկե, այդ «նրբագրաց» կետի վերաբերյալ, մինչև այժմ, դադարի՞ք սպանելու ամենափոքրագույն կարիքն անդամ անցնելուց հետո, ամենից շատ և ամենից խիստ են լուծթյո՞ւն պահպանում): Յերկրորդ, հենց այդ գիշերը սկսվում են բոլչեիկների ջարդերը յուսկներների ջոկատների և նմանների կողմից, վորոնք դործում են գործերի հրամանատար Պոլովցեվի և գլխավոր շտաբի հանձնարարությունամբ: 4-ից 5-ը քարուքանդ են առնում «Правда»-ն: 5-ին և 6-ին քարուքանդ են առնում «Труд» տարաւը, որը ցերեկով սպանում են բանվոր Վոլնովին այն բանի համար, վոր նա տարաւներից դուրս էր տանում «Листок Правды»-ն, կատարում են բոլչեիկների խուզարկություններ ու ձերբակալություններ, զինաթափ են առնում հեղափոխական գնդերը:

Ո՞վ սկսեց այս բոլորը կատարել: Վոչ կառավարությունը և վոչ խորհուրդը, այլ հակահեղափոխական զինվորական շայկան, վոր կենտրոնացած է գլխավոր շտաբի շուրջը, դործում է «հակահետախուզություն» անունից, դործի յն գնում Պերեվերդելի ու Ալեքսինսկու Փարբիկատը, վորպեսզի գործերի «կատաղությունը բարձրացնի» և այլն:

Կառավարությունը բացակայում է, խորհուրդները բացակայում են, նրանք դողում են իրենց սեփական վիճակի համար, նրանք մի շարք հաղորդագրություններ են ստանում, թե կազակները կարող են դալ և ջախջախել իրենց: Սեհաբյուրյակային և կաղեստական մամուլը, վոր հալածանք կադ-

մակերպեց բոլչեիկներին դեմ, հալածանք է սկսում խորհուրդների դեմ:

Նսերներն ու մենչեիկներն իրենց ամբողջ քաղաքականությունամբ կապեցին իրենց ձեռներն ու վրտները: Վորպես կապված մարդիկ, նրանք կանչում էյին (կամ հանդուրժում էյին կոչին) հակահեղափոխական գործերին Պիտեր: Իսկ այդ նբանց ե՛լ ալեիլ շատ կապեց: Նրանք գլորվեցին հակահեղափոխական զգվելի հորի բուն իսկ հատակը: Նրանք յերկչոտ կերպով արձակում են իրենց սեփական հանձնաժողովը, վոր նշանակված էր քննելու բոլչեիկների «գործը»: Նրանք ստորաբար բոլչեիկներին հանձնում են հակահեղափոխությանը: Նրանք ստորացած կերպով մասնակցում են սպանված կազակների թաղման ցույցին, այսպիսով համբուրում հակահեղափոխականների ձեռքը:

Նրանք կապված մարդիկ են: Նրանք հորի հատակում են:

Նրանք այս ու այն կողմ են նետվում, տարվ պորտֆելը կերենսկուն, պնարով Կանոսաս կաղեստների մօտ, կաղմակերպելով «Земский собор», կամ հակահեղափոխական կառավարության «թաղադրությունը» Մոսկվայում: Կերենսկին արձակում է Պոլովցեվին:

Սակայն այս նետումները մնում են նետումներ, ամենեվին չփոխելով գործի եյուրքյունը: Կերենսկին արձակում է Պոլովցեվին և միևնույն ժամանակ ձեակերպում, որինսահանացնում է Պոլովցեվի միջոցները, նրա քաղաքականությունը, վաւում է «Правда»-ն, մտցնում է մահապատիփ զինվորների համար, միտինդների արդելում ռաղմաճակատում, շարունակում բոլչեիկների (նույնիսկ Կոլոտայի՞) ձերբակալությունները Ալեքսինսկու ծրագրով:

Ռուսաստանում «սահմանադրության եյուրթյունը» վորոչվում է աղբու սրայծառությունամբ: Հարձակումը ռաղմաճակատում և կոալիցիան կաղեստների հետ թիկունքում եսերներին ու մենչեիկներին գլորում է հակահեղափոխության հորը: Իրականում պետական իշխանությունն անցնում է նրա ձեռքը, զինվորական շայկայի ձեռքը: Կերենսկին և Մերե-

թելու ու Ձերնովի կառավարութիւնը միայն շիրմա յեն նրա համար, նրանք ստիպւած են հետին քվով որինակա- նացնել նրա միջոցները, նրա քայլերը, նրա քաղաքականու- թիւնը:

Կերենսկու, Ծերեթելու, Ձերնովի առևտուրը կազմտնե- րի հետ ունի յերկրորդական, յեթե վոչ տասերորդական նշանակութիւն: Կհաղթեն արդյոք կազմտներն այդ առև- տուրով, կմնան արդյոք դեռ Ծերեթելին ու Ձերնովը «միայ- նակ», գործի ելութիւնը չի փոխվի, եսերների ու մենչելի- ների շրջադարձը դեպի հակահեղափոխութիւնը (շրջա- դարձ, հարկադրված նրանց ամբողջ քաղաքականութիւնից մայիսի 6-ից) մնում է հիմնական, գլխավոր վճռողական գործոնը:

Կուսակցական դարգացման ցիկլն ավարտվեց: Եսերներն ու մենչելիները գլորվում եյին աստիճանից աստիճան, փե- տրովարի 28-ին Կերենսկու հանդեպ տածած «մատահութիւ- նից» դեպի մայիսի 6-ը, վոր նրանց կապեց հակահեղափո- խութիւնից, դեպի հուլիսի 5-ը, յերբ նրանք գլորվեցին նրա մոտ մինչև ներքև:

Սկսվում է նոր շրջան: Հակահեղափոխութեան հաղթու- թիւնն առաջացնում է մասսաների հիասթափութիւն եսեր- ների ու մենչելիների կուսակցութիւնների նկատմամբ և մաստաներին ճանապարհ է բաց անում նրանց՝ դեպի հեղա- փոխական պրոլետարիատին պաշտպանելու քաղաքականու- թիւնն անցնելու համար:

Գրված է 1917 թ. ոգոստոսի 8-ին (հուլիսի 26-ին), «Рабочий и Солдат» № № 11 և 12, 1917 թ. ոգոստոսի 17 և 18 (4 և 5): Յերկեր, հ. XXI, 42 48—59, 2-րդ և 3-րդ հրատ.:

Վ. Ի. ԼԵՆԻՆ

ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ԴԱՍԵՐԸ

Յուրաքանչյուր հեղափոխութիւն նշանակում է շեշտա- կի բեկում ժողովրդի հսկայական մասսաների կյանքում: Յեթե այդպիսի բեկում չի հասունացել, ապա իսկական, հե- ղափոխութիւն չի կարող տեղի ունենալ: Յեւ ինչպես յուրա- քանչյուր բեկում ամեն մի մարդու կյանքում շատ բան է սովորեցնում նրան, հարկադրում է նրան շատ բան ապրել ու գդալ, այնպես ել հեղափոխութիւնը կարճ ժամանակում տալիս է ամբողջ ժողովրդին ամենաբուխադակից և ար- ժեքավոր դասեր:

Հեղափոխութեան ժամանակ միլիոնավոր և տասնյակ- միլիոնավոր մարդիկ ամեն մի շաբաթվա ընթացքում ավելի բան են սովորում, քան սովորական, քնած կյանքի ամբողջ մի տարում: Վորովհետև ամբողջ ժողովրդի կյանքի շեշտա- կի բեկման որինակով առանձնապես պարզ տեսանելի յե դառնում, թե ժողովրդի վոր դասակարգերն են հետապը- դում այս կամ այն նպատակները, ինչպիսի ուժ ունեն նրանք, ինչպիսի միջոցներով են գործում:

Յուրաքանչյուր դիտակից բանվոր, զինվոր, գյուղացի պետք է ուշադիր կերպով մտածի ռուսական հեղափոխու- թեան դասերի մասին, մանավանդ հիմա՝ հուլիսի վերջին, յերբ պարզ տեսանելի յե դարձել, վոր մեր հեղափոխութեան առաջին շրջանն անհաջող վախճան ունեցավ:

Իսկապես, տեսնենք, թե ի՞նչի եյին ձգտում հասնել բանվորների և գյուղացիների մասսաները՝ հեղափոխու-

թյուն կատարելով: Նրանք ի՞նչ եյին սպասում հեղափոխու-
թյունից: Հայտնի չե, վոր նրանք սպասում եյին ազատու-
թյուն, հաշտություն, հաց, հող:

Իսկ մենք հիմա ի՞նչ ենք տեսնում:

Ազատության փոխարեն սկսում են վերականգնել նախ-
կին կամայականությունը: Զինվորների համար մահապատիժ
են մտցնում ռազմաճակատում, զուգացիներին դատի յեն յեն-
թարկել կալվածատիրական հողի ինքնազուլա գրավման
համար: Ցանկութեամբ յեն անում բանվորական թերթերի
տպարանները: Առանց դատի փակում են բանվորական թեր-
թերը: Ձերբակալում են բոլշևիկներին, հաճախ նույնիսկ
վոչ մի մեղադրանք չառաջադրելով՝ կամ թե առաջադրելով
բացահայտ զրպարտական մեղադրանքներ:

Թերեւս առարկեն, թե բոլշևիկներին հետապնդելը ազա-
տության խախտում չե, վորովհետեւ հետապնդում են մի-
այն վորոշ անձերի՝ վորոշ մեղադրանքի համար: Սակայն
այդ առարկությունը ակնհայտ և ակներե սուտ ե, վորով-
հետեւ ի՞նչպե՞ս կարելի չե տակնուվրա անել տպարանն ու
փակել թերթերը՝ առանձին անձերի հանցադործություննե-
րի համար, թեկուզ այդ մեղադրանքները նույնիսկ ապա-
ցուցված և ճանաչված լինեն դատարանի կողմից: Այլ բան
ե, յեթե կառավարությունն որենքով հանցադործ ճանաչեր
բոլշևիկների ամբողջ կուսակցությունը, նրանց ուղղու-
թյունն իսկ, նրանց հայացքները: Բայց ամեն վոր դեռե,
վոր ազատ Ռուսաստանի կառավարությունը նման բան չեր
կարող անել և չի արել:

Գլխավորն այժմ այն ե, վոր կալվածատերերի և կա-
պիտալիստների լրագրերը կատաղաբար հայհոյում եյին
բոլշևիկներին այն պաշտարի համար, վոր նրանք մղում եյին
պատերազմի դեմ, կալվածատերերի դեմ և կապիտալիստ-
ների դեմ: այդ լրագրերը պահանջում եյին բոլշևիկների
բացահայտ մերքեկալումն ու հետապնդումն դեռ այն ժամա-
նակ, յերբ վո՛չ մի մեղադրանք վոչ մի բոլշևիկի դեմ դեռ
չեր հնարված: Ժողովուրդը հաշտություն ե ուղում: Իսկ
ազատ Ռուսաստանի հեղափոխական կառավարությունը նո-

րից սկսեց զավթողական պատերազմ մղել այն զաղտնի
պայմանագրերի հիման վրա, վոր նախկին ցար Նիկոլայ Ա-
քնդել եր անգլիական և Ֆրանսական կապիտալիստների
հետ, ռուսական կապիտալիստների կողմից ստար ժողո-
վուրդներին կողոպտելու համար: Այդ պաղտնի պայմանա-
գրերն այնպե՞ս ել մնացին չհրապարակված: Ազատ Ռուսաս-
տանի կառավարությունը զուլին ազատեց զանազան պա-
տերվակներով, այնպե՞ս ել բոլոր ժողովուրդներին արդա-
բացի հաշտություն չառաջարկելով:

Հաց չկա: Սովը դարձյալ վրա յե հասնում: Բոլորը
տեսնում են, վոր կապիտալիստներն ու հարուստներն ան-
խղճորեն խաբում են դանձարանին ռազմական մատակարա-
րումների գործում (պատերազմը հիմա ժողովրդին որական
50 միլիոն ու յե նստում), չլսված շահույթներ ստանում՝
դների բարձրացման միջոցով, իսկ մթերքների արտադրու-
թյան լուրջ հաշվառման և դրանք բանվորների կողմից
բաշխելու համար ուղղակի վոչինչ չեն արել: Կապիտալիստ-
ներն ավելի ու ավելի յեն լկտխնում՝ փողոց նետելով բա-
նվորներին, և այդ այնպիսի ժամանակ, յերբ ժողովուրդը
ստատապում ե սուլբանք չունենալու պատճառով: Գյուղացի-
ների ահադին մեծամասնությունը բարձրաձայն ու պաբղո-
րոչ հայտարարեց մի յերկար շարք համադրումարներում,
վոր իրենք հողի կալվածատիրական սեփականությունը հայ-
տարարում են անարդարություն և թալան: Իսկ կառավա-
րությունը, վոր իրեն հեղափոխական և դեմոկրատական ե
անվանում, չարունակում ե ամիսներով գյուղացիներին
քթից բռնած ման ածել և խաբել նրանց խոստումներով ու
ձգձգումներով: Մինիստր Չերնովին կապիտալիստներն ա-
միսներով թույլ չեյին տալիս որենք հրատարակել հողի
դաման և վաճառքի արդեւման մասին: Իսկ յերբ վերջապե՞ս
այդ որենքը հրատարակված եր, ապա կապիտալիստները
ստոր զրպարտական հալածանք հարուցեցին Չերնովի դեմ ու
չարունակում են այդ հալածանքը մինչև այժմ:

Կալվածատերերին պաշտպանելու գործում կառավարու-
թյունն այնպիսի լկտիսթյան ե հառել, վոր սկսել ե դատի

յենթարկել գյուղացիներին՝ «ինքնազուտ» գրավումները համար:

Գյուղացիներին քիչ ընած ման են ածում, համոզելով սպասել մինչև Մահմանադիր ժողովը: Իսկ այդ ժողովի գումարումը կապիտալիստները շարունակ ձգձգում են: Հիմա, յերբ այդ գումարումը, բոլշևիկները պահանջի ադրեցությամբ, նշանակված է սեպտեմբերի 30-ին, կապիտալիստները բացահայտ կերպով աղաղակում են, վոր այդ «անհնարին» կարճ ժամկետ է, և պահանջում են հետաձգել Մահմանադիր ժողովի գումարումը... Կապիտալիստների և կալվածատերերի կուսակցության՝ «կադետների» կուսակցության ամենաադադեցիկ անդամները, որինակ՝ Պանինան, ուղղակի քարոզում են Մահմանադիր ժողովի գումարումը հետաձգել մինչև պատերազմի վերջանալը:

Հողի գործում սպասի՛ր մինչև Մահմանադիր ժողովը: Մահմանադիր ժողովի գործում սպասի՛ր մինչև պատերազմի վերջը: Պատերազմի վերջի համար սպասի՛ր մինչև լիակատար հաղթությունը: Ահա թե ինչ է դուրս գալիս: Կապիտալիստներն ու կալվածատերերն սղլակի ծաղրում են գյուղացիներին, կառավարության մեջ իրենց մեծամասնությունն ունենալով:

Սակայն այդ ինչպե՞ս կարող եր պատահել ազատ յերկրում, ցարական իշխանության տապալումից հետո:

Վաչաղառ յերկրում ժողովրդին կառավարում են ցարը և մի բուռ կալվածատերեր, կապիտալիստներ, չինովնիկներ, վորոնց վոչ վոք չի ընտրել:

Ազատ յերկրում ժողովրդին կառավարում են միայն նրանք, ում նա ինքն է ընտրել այդ գործի համար: Ընտրությունների ժամանակ ժողովուրդը բաժանվում է կուսակցությունների, և սովորաբար ընակչության յուրաքանչյուր դասակարգը կազմում է իր առանձին կուսակցությունը, որինակ՝ կալվածատերերը, կապիտալիստները, գյուղացիները,

բանվորները կազմում են առանձին կուսակցություններ: Այդ պատճառով ժողովրդին կառավարելն ազատ յերկրում կատարվում է կուսակցությունները բացահայտ պայքարի և նրանց միջև կայացած ազատ համաձայնության միջոցով:

Յարական իշխանությունը 1917 թ. փետրվարի 27-ին տապալելուց հետո, Ռուսաստանը մոտավորապես 4 ամիս կառավարվել է վորպես ազատ յերկիր, այն է՝ ազատ կազմվող կուսակցությունների բացահայտ պայքարի և նրանց միջև կայացած ազատ համաձայնության միջոցով: Հետևաբար, ռուսական հեղափոխության դարգացումը հասկանալու համար ամենից անհրաժեշտն է ուսումնասիրել, թե վորո՞նք եյին գլխավոր կուսակցությունները, վո՞ր դասակարգի շահերն եյին նրանք պաշտպանում, ի՞նչ փոխհարաբերություններ կային բոլոր այդ կուսակցությունների միջև:

Յարական իշխանության տապալումից հետո պետական իշխանությունն անցավ առաջին ժամանակավոր Կառավարության ձեռքը: Նա կազմված եր բուրժուազիայի ներկայացուցիչներից, այսինքն կապիտալիստներից, վորոնց միայնակ կալվածատերերը: «Կադետները» կուսակցությունը, կապիտալիստների գլխավոր կուսակցությունը, կանդնած եր առաջին տեղում, վորպես բուրժուազիայի կառավարող և կառավարական կուսակցություն:

Իշխանությունն այդ կուսակցության ձեռքն ընկավ վոչ պատահաբար, թեպետ ցարական զորքերի դեմ կռիվ եյին մղում, ազատության համար արյուն եյին թափում, իհարկե, վո՞չ թե կապիտալիստները, այլ բանվորներն ու գյուղացիները, նավաստիներն ու զինվորները: Իշխանությունն ընկավ կապիտալիստների կուսակցության ձեռքն այն պատճառով, վոր այդ դասակարգն իր ձեռքին ուներ հարստության, կազմակերպման և զիտության ուժը: 1905 թվից հետո և մանավանդ պատերազմի ընթացքում կապիտալիստների և նրանց հարող կալվածատերերի դասակարգը Ռուսաս-

տանում ամենից չատ եր առաջադիմել իր կաղամակերպման գործում:

Կաղեւտների կուսակցութիւնը միշտ միապետական ե յեղել, թե՛ 1905 թվին, թե՛ 1905 թվից մինչև 1917 թիւը: Յարական բռնակալութեան նկատմամբ ժողովրդի տարած հաղթութիւնից հետո այդ կուսակցութիւնը հանրապետա-կան հայտարարեց իրեն: Պատմութեան փորձը ցույց ե աս-լիս, վր կապիտալիստների կուսակցութիւնները, յերթ ժո-ղովուրդը հաղթում եր միապետութեանը, միշտ համաձայ-նում եյին հանրապետական լինել, միայն թե կարողանան պաշտպանել կապիտալիստների արտոնութիւններն ու նրանց լրիւ իշխանութիւնը ժողովրդի վրա:

Կաղեւտների կուսակցութիւնը խոսքով կողմնակից ե «ժողովրդական ազատութեանը»: Գործով նա կողմնակից ե կապիտալիստներին, և նրա կողմը կանգնեցին իսկույն ևեթ բոլոր կալվածատերերը, բոլոր միապետականները, բոլոր սեհարյուրյակայինները: Դրա ապացույցը՝ մամուլն ու ընտրութիւնները: Բոլոր բուրժուական թերթերն ու ամ-բողջ սեհարյուրյակային մամուլը հեղափոխութիւնից հե-տո ձայնակցեցին կաղեւտներին: Բոլոր միապետական կուսակ-ցութիւնները, չհամարձակվելով բացահայտ կերպով հան-դես գալ, ընտրութիւնների ժամանակ պաշտպանում եյին, որինակ Պետրոգրադում, կաղեւտների կուսակցութեանը:

Կառավարական իշխանութիւն ստանալով՝ կաղեւտները բոլոր ջանքերն ուղղեցին դեպի մի նպատակ՝ չարունակել զաւթողական, թաւանչիական պատերազմը, վր սկսել եր Նիկիտայ Ո ցարը՝ թաւանչիական դադտնի պայմանագրեր կնքելով անդլիական ու Ֆրանսական կապիտալիստների հետ: Այդ պայմանագրերով ուսական կապիտալիստներին խոս-տացված ե հաղթութեան դեպքում և՛ Կոստանդնուպոլսի, և՛ Գալիցիայի, և՛ Հայաստանի դրավումը և այլն: Իսկ ժո-ղովրդից կաղեւտների կուսակցութիւնն ոձիք եր թափում դատարկ պատրվակումներով ու խոստումներով, հետաձգե-լով բանվորների և գյուղացիների համար մեծ, անհրաժեշտ

գործերի բոլոր վորոշումները մինչև Սահմանադիր Ժողո-վը, չնշանակելով նրա դումարման ժամկետը:

Ոգտվելով ազատութեանից՝ ժողովուրդն սկսեց ինքնու-րոյն կաղմակերպել: Ռուսաստանի բնակչութեան ճնշող մեծամասնութիւնը կաղմող բանվորների և գյուղացիների գլխավոր կաղմակերպութիւնն եյին Բանվորների, Զինվոր-ների և Գյուղացիների Պատգամավորների խորհուրդները: Այդ խորհուրդներն սկսեցին կաղմավորել արդեն փետը-վարյան հեղափոխութեան ժամանակ, և դրանից միքանի վարյան հեղափոխութեան ժամանակ, և դրանից միքանի շաբաթ անց՝ խորհուրդները միավորել եյին Ռուսաստանի խոշոր քաղաքների մեծ մասում և բաղմաթիւ գաւառներում բանվոր գաղակարդի և գյուղացիութեան բոլոր գիտակից առաջավոր մարդկանց:

Խորհուրդներն ընտրվում եյին փխնդամայն ազատ կեր-պով: Խորհուրդները ժողովրդի, բանվորների և գյուղացի-ների մասսաների իսկական կաղմակերպութիւններն եյին: Խորհուրդները ժողովրդի վիթխարի մեծամասնութեան խո-կական կաղմակերպութիւններն եյին: Զինվորական համա-դգեստ հաղած բանվորներն ու գյուղացիները գլխած եյին:

Ինքնըստինքյան հասկանալի յե, վր խորհուրդները կարող եյին և պետք ե իրենց ձեռքն առնեյին պետական ամբողջ իշխանութիւնը: Մինչև Սահմանադիր Ժողովի գու-մարումը պետութեան մեջ չպետք ե լիներ վո՛չ մի այլ իշ-խանութիւն, բացի Խորհուրդներից: Միայն այն ժամանակ իսկապես դեմոկրատական հեղափոխութիւն: Միայն այն ժամանակ աշխատավոր մասսաները, վրոնք իսկապես հաշ-տութեան են ձգտում, իսկապես չեն շահադրդում զավթողա-տութեան են ձգտում, իսկապես սկսել վճռարար և հաս-կան պատերազմով, կկարողանային սկսել վճռարար և հաս-տատալեա կյանքում կենսադրծել այնպիսի քաղաքականու-թիւն, վրը վերջ կղներ թե՛ զաւթողական պատերազմին և թե՛ կհասցներ հաշտութեան: Միայն այն ժամանակ բանվոր-ներն ու գյուղացիները կկարողանային սանձահարել կապիտա-լիստներին, վրոնք չչմեցուցիչ դումարներ են շահում «պա-տերազմի չնորհիւ» և յերկիրը հասցրել են վրուզման ու սո-

վի: Բայց խորհուրդներում պատգամավորների վերջը մասն
եր կողմնակից հեղափոխական բանվորների կուսակցությա-
նը, սոցիալ-դեմոկրատ բուլճերիկներին, վերոնք պահանջում
էյին ամբողջ պետական իշխանությունը հանձնել խորհուրդ-
ների ձեռքը: Իսկ պատգամավորներին մեծ մասը խորհուրդ-
ներում կողմնակից եր սոցիալ-դեմոկրատ մենչեիկներին և
եսերներին, վերոնք դեմ էյին իշխանությունը խորհուրդնե-
րին հանձնելուն: Փոխանակ հեռացնելու բուրժուազիայի
կառավարությունը և այն փոխարինելու խորհուրդների կա-
ռավարությամբ, այդ կուսակցությունները պնդում էյին
բուրժուազիայի կառավարությունը պաշտպանելու և նրա
հետ համաձայնության դալու, նրա հետ ընդհանուր կառա-
վարություն կազմելու վրա: Հեղափոխության սկզբից ան-
ցած բոլոր 5 ամիսների հեղափոխական զարգացման ամբողջ
ընթացքի գլխավոր բովանդակությունը բուրժուազիայի
հետ վարած համաձայնությունների այդ քաղաքականու-
թյան մեջ և կայանում, վոր վարում էյին ժողովրդի մեծա-
մասնության վստահությունը վայելող եսերներին և մենչե-
իկներին կուսակցությունները:

Նախ և առաջ տեսնենք, թե ինչպես եր ընթանում եսեր-
ների և մենչեիկների այդ համաձայնողականությունը բուր-
ժուազիայի հետ, իսկ ապա փնտռենք այն հանգամանքի բա-
ցատրությունը, վոր ժողովրդի մեծամասնությունը վստա-
հեց նրանց:

Մենչեիկներին և եսերներին համաձայնողականությունը
կապիտալիստների հետ կատարվում եր ուսական հեղա-
փոխության բոլոր ժամանակաշրջաններում կամ մեկ, կամ
մյուս ձևով:

1917 թ. փետրվարի իսկ վերջին, հենց վոր ժողովուր-
դը հաղթեց, և ցարական իշխանությունը տապալվեց, կա-
պիտալիստների ժամանակավոր Կառավարությունն իր կազ-
մի մեջ մտցրեց Կերենսկուն վորպես «սոցիալիստ»: Իրա-
կանում Կերենսկին յերբեք սոցիալիստ չի յեղել, նա յեղել
է միայն արիւղովիկ, իսկ «սոցիալիստ-հեղափոխական» նա
սկսեց հաշվել միայն 1917 թ. մարտից, յերբ այդ արդեն

անվտանգ եր և անողուտ չեր: Կերենսկու միջոցով, վորպես
Պետրոգրադի խորհրդի փոխ-նախագահ, կապիտալիստ-
ների ժամանակավոր Կառավարությունն իսկույն ևեթ
աշխատեց իր կողմը դրավել և ձեռնասուն դարձնել խոր-
հուրդը: խորհուրդը, այսինքն նրանում դերակշռող եսեր-
ներն ու մենչեիկները, թողեց, վոր իրեն ձեռնասուն դարձ-
նեն, իսկույն համաձայնելով կապիտալիստների ժամա-
նակավոր Կառավարություն կազմվելուց հետո «աջակցել
նրան», «վորչափով» նա կատարում է իր խոստումները:

Խորհուրդն իրեն համարում եր ժամանակավոր Կառա-
վարության դործողությունները ստույգ, վերահսկող:
Խորհրդի առաջնորդները սահմանեցին այսպես կոչված
«կոնտակտի հանձնաժողով», այսինքն հանձնաժողով՝ Կա-
ռավարության հետ կոնտակտի համար, չիվելու համար:
Այդ կոնտակտի հանձնաժողովում խորհրդի եսերական և
մենչեիկյան առաջնորդներն անընդատ բանակցություններ
էյին վարում կապիտալիստների կառավարության հետ,
դտնվելով, իսկապես ասած, առանց պորտֆելի մինիստրների
կամ վոչ-պաշտոնական մինիստրների դրության մեջ:

Ամբողջ մարտին և համարյա թե ամբողջ ապրիլին շա-
րունակվում եր իրերի այդ դրությունը: Կապիտալիստները
դործում էյին ձեռնարկներով և պատրվակումներով, աշ-
խատելով ժամանակ շահել: Վոչ մի փոքրիշատե լուրջ քայլ
հեղափոխության զարգացման համար կապիտալիստների
կառավարությունն այդ ժամանակվա ընթացքում չի արել:
Նույնիսկ իր ուղղակի անմիջական խնդրի՝ Սահմանադիր
Ժողովի դումարման համար՝ կառավարությունն ուղղակի
վոչինչ չարեց, չիփառեց հարցը տեղերը, չհիմնեց ան-
գամ հարցի նախապատրաստման կենտրոնական հանձնաժո-
ղով: Կառավարությունը մտահոգված եր մի բանով. դադա-
նաբար վերանորոգել այն թալանչիական միջադպրոցի պայ-
մանադրերը, վոր ցարը կնքել եր Անգլիայի և Ֆրանսիայի
կապիտալիստների հետ, վորքան կարելի յե գլուշ և ան-
նկատելի կերպով արդելակել հեղափոխությանը, ամեն ինչ
խոստանալ, վոչինչ չկատարել: Եսերներն ու մենչեիկները

«կոնստակտի հանձնաժողովում» կատարում էին փարթամ Փրազներով, խոստումներով, «նախաճաշներով» կերակրվող հիմարներին դեր: Եսերներն ու մենչեիկները, ինչպես ադուալը հայտնի առակում, յենթարկվում էին շողոքորթության ազդեցության, դոհունակութեամբ լսում էին կապիտալիստների համատարացումները, թե նրանք բարձր են գնահատում խորհուրդները և առանց նրանց վոչ մի քայլ չեն անում:

Իսկ իրականում ժամանակն անցնում էր, ու կապիտալիստները կառավարութունն ուղղակի վոչինչ չարեց հեղափոխության համար: Իսկ հեղափոխության դեմ նա կարողացավ այդ ժամանակամիջոցում վերանորոգել դադարի թալանչիական պայմանագրերը, ավելի ճիշտ՝ հաստատել դրանք և «աշխուժացնել» լրացուցիչ, նույնքան դադարի բանակցություններով անդր-Փրանսական խմբերակազմի դիվանագետների հետ: Հեղափոխության դեմ նա կարողացել է այդ ժամանակվա ընթացքում հիմք դնել դործող բանակի զենեքալեների ու սպանների հակահեղափոխական կադմակերպմանը (կամ դոնե մերձեցմանը): Հեղափոխության դեմ նա կարողացել է սկսել արդյունաբերողների, ֆարերկանների, գործարանատերերի կազմակերպումը, վորոնք հարկադրված էին անել զիջում գիջումի հետևից բանվորների ճնշման տակ, բայց և միևնույն ժամանակ սկսում էին սարսափել յենթարկել արտադրությունը և նախապատրաստել նրա դադարեցումը, դրա համար սպասելով հարմար մոմենտի:

Բայց առաջավոր բանվորների և դյուղացիների կազմակերպումը խորհուրդներում անչեղ առաջ էր գնում: Ճշնշված դասակարգերի լավագույն մարդիկ զգում էին, վոր կառավարությունը, չնայած նրա համաձայնությունը Պետրոգրադի խորհրդին հետ, չնայած կերենսկու ճոռմարանությունը, չնայած «կոնստակտի հանձնաժողովին», մնում է ժողովրդի թշնամին, հեղափոխության թշնամին: Մասնաներն զգում էին, վոր յեթե չկտրեն կապիտալիստների դիմադրությունը, ադա հաշտության դործը, ադատության

դործը, հեղափոխության դործն անխուսափելիորեն տանուլ կտրվի: Մասնաների մեջ աճում էր անհամբերություն և դադարում:

Այն սյուրթիկաց ապրիլի 20—21—ին: Շարժումը բռնկեց տարերայնորեն, առանց վորեւե մեկի կողմից պատրաստված լինելու: Շարժումն այնքան շեշտակի կերպով էր ուղղված կառավարության դեմ, վոր մի գունդ, մինչև անգամ գինված, դուրս յեկավ ու գնաց դեպի Մարինսկի պալատը՝ մինխտրներին ձերբակալելու: Բոլորի համար ակներև կերպով պարզ դարձավ, վոր կառավարությունը դիմանալ չի կարող: խորհուրդները կարող էին (և պարտավոր էին) իշխանությունն իրենց ձեռքը վերցնել, առանց վորեւե մեկի ամենափոքր դիմադրության: Դրա փոխարեն եսերներն ու մենչեիկները պաշտպանեցին կապիտալիստների ընկնող կառավարությունը, ե'լ ավելի խճճեցին իրենց՝ համաձայնությունը նրա հետ, արին ե'լ ավելի ծակատադրական, դեպի հեղափոխության կորուստը տանող քայլեր:

Հեղափոխությունը սովորեցնում է բոլոր դասակարգերին այնպիսի արագություն և հիմնավորությամբ, վորպիսին տեսնված չէ սովորական, խաղաղ ժամանակ: Կապիտալիստները, վոր ամենից լավ էին կազմակերպված, ամենից վորձված էին դասակարգային կռիվ ու քաղաքականության դործերում, ուրիշներից ավելի արագ սովորեցին: Տեսնելով, վոր կառավարության դրությունն անպահպանելի յե, նրանք գիմեցին մի պրիոմի, վորը 1848 թվից հետո մի ամբողջ շարք տասնամյակների ընթացքում դործադրվել է այլ յերկրների կապիտալիստների կողմից բանվորներին հիմարացնելու, բաժանելու և ուժասպառ անելու համար: Այդ պրիոմն է—այսպես կոչված «կոալիցիոն», այսինքն՝ միացյալ, բուրժուազիայից և սոցիալիզմի փախտականներից (перебежчиков)՝ կազմված ընդհանուր մինխտրություն:

Այն յերկրներում, վորտեղ ամենից յերկար ժամանակ դյուրություն ունի ազատությունն ու դեմոկրատիան՝ հեղափոխական բանվորական շարժման կողքին՝ Անգլիայում և

Փրանսիայում, կապիտալիստները շատ անգամ և մեծ հաջողությամբ կիրառել են այդ պրիոմը: «Սոցիալիստական» առաջնորդները, մտնելով բուրժուազիայի միևնույն դրությունից, անպայման դուրս եյին գալիս կեղծված Ֆիդուրաներ, տիկնիկներ, չիբմա՝ կապիտալիստների համար, բանվորներին խաբելու գործիք: Ռուսաստանի «դեմոկրատական և հանրապետական» կապիտալիստները գործի դրին նույն այդ պրիոմը: Եսերներն ու մենշևիկներն իսկույն թույլ տվին հիմարացնելու իրենց, և փաստ դարձավ մայիսի 6-ի «կոալիցիոն» միևնույնությունը Զերնովի, Երեթելու և Ընկ. մասնակցությամբ:

Եսերական և մենշևիկյան կուսակցությունների հիմարները ցնծում եյին, ինքնասիրահար կերպով լողալով իրենց առաջնորդներին միևնույնության փառքի ճառագայթների մեջ: Կապիտալիստները գոհունակությունից չիբում եյին ձեռքերը, ձեռք բերելով ողնականներ ժողովրդի դեմ՝ հանձնա «Ռուր-հուրդների առաջնորդների», խոստում ստանալով նրանցից պաշտպանել «հարձակողական գործողությունները ճակատում», այսինքն վերսկսել իմպերիալիստական, թալանչիական պատերազմը, վորը համարյա դադարելու վրա յեր: Կապիտալիստները գլխեյին այդ առաջնորդների ամբողջ փրուն անդրությունը, գլխեյին, վոր բուրժուազիայի խոստումները—արտադրության վերահսկողության և նույնիսկ կադմակերպման վերաբերյալ, խաղաղության քաղաքականության վերաբերյալ և այլն—յերբեք ի կատար չեն անվելու:

Այդպես ել դուրս յեկավ: Հեղափոխության դարձյա՝ ման յերկրորդ շրջանը, մայիսի 6-ից մինչև հունիսի 9-ը կամ 18-ը, լիովին հաստատեց կապիտալիստների հաշիվը, թե եսերներին և մենշևիկներին հիմարացնելը դյուրին է:

Մինչ Զեչեխոնովն ու Սկոբելովը խաբում եյին իրենց և ժողովրդին փաթեմ Փրադնրով, թե կապիտալիստներից կվերցնեն չահույթի 100%-ը, թե նրանց «դեմոկրատությունը կտարված է» և այլն,—կապիտալիստները չարունա-

կում եյին ամբանալ: Այդ ժամանակամիջոցում վոչինչ, ուղղակի վոչինչ չձեռնարկվեց կապիտալիստներին սանձահարելու համար: Սոցիալիզմի փախտակ միևնույնները դուրս եյին գալիս խոսող մեքենաներ՝ ճնշված դասակարգերի աչքը կապելու համար, իսկ պետական կառավարման ամբողջ ապարատն իրականում մնում եր բյուրոկրատիայի (չինովնիկության) և բուրժուազիայի ձեռքին: Տխրահույս Պալչինսկին, արդյունաբերության միևնույնի ողնականը, այդ ապարատի տիպիկ ներկայացուցիչն եր, վոր արդեւակում եր կապիտալիստների դեմ ուղղված ամեն մի միջոցառում: Միևնույնները չաղակրատում եյին—ամեն ինչ մնում եր առավելապես:

Միևնույն Երեթելին առանձնապես եր գործածվում բուրժուազիայի կողմից՝ հեղափոխության դեմ պայքարելու համար: Նրան ուղարկում եյին «խաղաղեցնելու» կրոնչտաղտը, յերը աշխուղի հեղափոխականները հասել եյին աշխարհի՝ գերհանդգնության, վոր համարձակվել եյին պաշտոնանկ անել նշանակված կոմիսարին: Բուրժուազիան իր թերթերում սկսեց կեղծություն, պրպարություն և հալածանքի անասելի աղմկալի, չարամիտ, կատաղի կամպանիա կրոնչտաղտի դեմ, մեղադրելով նրան «Ռուսաստանից անջատվելու» ցանկության մեջ, կրկնելով հազար ու մի լեղանակով այդ և դրա նման անհեթեթություններ, վախեցնելով մանր բուրժուազիային և Ֆիլիստերներին: Բուրժ, ահաբեկված Ֆիլիստերության ամենատիպիկ ներկայացուցիչ Երեթելին ամենից սովելի «բարեխիղճ կերպով» եր ընկնում բուրժուական հալածանքի թակարդը, ամենից սովելի ջերմեռանդ եր «ջախջախում և խաղաղացնում» կրոնչտաղտը, չհասկանալով հակահեղափոխական բուրժուազիայի լալեյի իր գերը: Այնպես եր դուրս գալիս, վոր նա գործիք եր հանդիսանում՝ անցկացնելու աշխարհի «համաձայնություն» հեղափոխական կրոնչտաղտի հետ, վոր կոմիսարը կրոնչտաղտում պարզապես չեր նշանակվում կառավարության կողմից, այլ ընտրվում եր տեղում և հաստատվում կառավարության կողմից: Նման վոգորմելի կոմպրոմիս-

ների վրա ելին մտնում իրենց ժամանակը սոցիալիզմից բուրժուազիայի կողմը փոխուստ տված միևնույնները:

Այնտեղ, ուր միևնույն-բուրժուական չէր կարող հանդես գալ կառավարութիւնը պաշտպանելու համար,—հեղափոխական բանվորների առաջ կամ խորհուրդներում,—այնտեղ հանդես եր գալիս (այնքի ճիշտ՝ այնտեղ ուղարկվում եր բուրժուազիայի կողմից) «սոցիալիստական» միևնույն Սկոբելովը, Շերեթելին, Չերնովը և այլն և բարեխիղճ կերպով կատարում եր բուրժուական գործը, կաշուց դուրս եր դալիս, պաշտպանում եր միևնույնութիւնը, արդար եր դուրս բերում կապիտալիստներին, հիմարացնում եր ժողովրդին, կրկնելով՝ խոստումներ, խոստումներ և խոստումներ, խորհուրդներ տալով՝ սպասել, սպասել և սպասել:

Միևնույն Չերնովին առանձնապես զբաղված եր իր բուրժուական կուլեպանների հետ առեաուր անելով. մինչև հուլիս ամիսը, մինչև հուլիսի 3—4-ի շարժումից հետո այն ժամանակ սկսված «իշխանութիւն» նոր «ճղնաժամը», մինչև կազմաների հեռանալը միևնույնութիւնից, միևնույն Չերնովին ամբողջ ժամանակ զբաղված եր ողտակար, շահեկան, խորը ժողովրդական գործով՝ իր բուրժուական կուլեպաններին «համոզելով», հորդորելով նրանց, վոր համաձայնեան գոնե արգելել հողի առուծախի գործարքները: Այդ արգելումն ամենահանդիսավոր կերպով խոստացված եր գյուղացիներին՝ գյուղացիական պատգամավորների Համառուսական համագումարում (խորհրդում) Պիտերում: Բայց խոստումն այնպես ել խոստում մնաց: Չերնովին այնպես ել չկարողացաւ կատարել այն վո՛չ մայիսին, վո՛չ ել հունիսին, մինչև այն ժամանակը, յերբ հուլիսի 3—4-ի տարերային պոթկման հեղափոխական ալիքը, վոր գուղադելից կազմաների հեռանալուն միևնույնութիւնից, հնարաւորութիւն տալեց կերտել այդ միջոցառումը: Բայց այն ժամանակ ել այդ միջոցառումը անակ, անգոր դուրս յեկալ՝ լուրջ բարելավումներ մտցնելու կալվածատերերի դեմ հողի համար գյուղացիութիւն մղած պայքարի մեջ:

Յրոնտում այդ ժամանակ իմպերիալիստական, թալան-

չիական պատերազմի վերանորոգման հակահեղափոխական, իմպերիալիստական խնդիրը, այն խնդիրը, վոր չկարողացաւ իրադրծել ժողովրդին ատելի Գուչկովը, հաջողութիւնը և փայլուն կերպով կատարում եր «հեղափոխական պեմկրատ» կերենակին, սոցիալիստ-հեղափոխականների կուսակցութիւն նորաթուխ անդամը: Նա արեցած եր անփական պերճախոսութիւն, նրան խունկ կլին ծխում իմպերիալիստները, վորոնք խաղացնում ելին նրան վորպես մի շախմատային հետեակ, նրան շողոքորթում ելին, նրան աստվածացնում ելին—այդ բոլորը նրա համար, վոր նա հալատով ու ճշմարտապես ծառայում եր կապիտալիստներին, համոզելով «հեղափոխական գործերին» համաձայնել վերսկսելու պատերազմը, վոր մղվում եր՝ կատարելու համար ցար Նիկոլայ II-ի կողմից Անդլիայի և Յրանսիայի կապիտալիստների հետ կնքված պայմանադրերը,—պատերազմ, վոր մղվում ե, վորպեսզի ուս կապիտալիստներն ստանան կոստանդնուպոլիսն ու Լվովը, Երզրումն ու Տրապիզոնը:

Այսպես՝ անցաւ ուսական հեղափոխութիւն յերկրորդ չրջանը մայիսի 6-ից մինչև հունիսի 9-ը: Հակահեղափոխական բուրժուազիան ուժեղացաւ, ամբացաւ «սոցիալիստական» միևնույնների հոխանու և պաշտպանութիւն տակ, նախապատրաստելով հարձակում թե՛ արտաքին թշնամու դեմ, թե՛ ներքին թշնամու, այսինքն հեղափոխական բանվորներին դեմ:

Հունիսի 9-ին հեղափոխական բանվորների, բուլչեիկների կուսակցութիւնը պատրաստում եր յուլյց Պիտերում, վորպեսզի կազմակերպված արտահայտութիւն տա մասսաների անդուստլ թափով աճող դժգոհութիւնն ու դայրույթին: Բուրժուազիայի հետ կայացրած համաձայնութիւնների մեջ խճճված, հարձակման իմպերիալիստական քաղաքականութիւնը կաշկանդված՝ եսերական և մենչեիկյան առաջնորդները սարսափահար յեղան, զգալով, վոր կորչում ե իրենց ազդեցութիւնը մասսաներում: Ընդհանրական վտանոց բարձրացաւ ցույցի դեմ, վրոնոց, վորն այս անգամ միաւորեց հակահեղափոխական կազմաներին եսերների և մեն-

չև ի կենդանի հետ: Նրանց ղեկավարութեամբ, կապիտալիստները ի նկատմամբ համաձայնողականութեան նրանց քաղաքականութեան հետևանքով, մանր-բուրժուական մասսաների շրջանադարձը դեպի դաշինքը հակահեղափոխական բուրժուազիայի հետ՝ լիովին պարզվեց, դժգոհվեց ապշեցուցիչ ակնառութեամբ: Դրանում և հունիսի 9-ի ճշմարտի պատմական նշանակությունը, դրանում և նրա դասակարգային իմաստը:

Բուլչեիկները չկայացրին ցույցը, ամենևին չկամենալով մղել բանվորներին դեպի կատաղի մարտ ընդդեմ միալորված կադետների, եսերներ և մենչևիկների: Բայց այս վերլիկները, մասսաների վստահութեան գեթ վորեւե ամենափոքր մնացորդը պահպանելու համար, ստիպված ելին նշանակել ընդհանուր ցույց հունիսի 18-ին: Բուրժուազիան կատաղութունից փրփրել էր, արդարացի կերպով դրանում տեսնելով մանր-բուրժուական դեմոկրատիայի տատանումը դեպի պրոլետարիատի կողմը և վճռելով ճակատում հարձակման անցնելով՝ ջլատել դեմոկրատիայի դոքտրինությունը:

Իսկապես, հունիսի 18-ը սվեց հեղափոխական պրոլետարիատի լուղունքների, բուլչեիկի լուղունքների զարմանալի աղիւ հաղթանակ Պետերբուրգի մասսաներում, իսկ հունիսի 19-ին բուրժուազիան և բոնապարտիստ* կերենսկին հանդիսավոր կերպով հայտարարեցին հատկապես հունիսի 18-ին ճակատում սկսված հարձակման մասին:

Հարձակումը նշանակում էր փաստորեն թալանչիական պատերազմի վերանորոգում՝ կապիտալիստների շահերի համար, հակառակ աշխատավորների վիթխարի մեծամասնու-

* Բոնապարտիզմ (Ֆրանսական յերկու Բոնապարտ կայսրերի անունով) կոչվում է այնպիսի կառավարությունը, վորն աշխատում է յերեսալ վոչ-կուսակցական, ողտորոծելով կապիտալիստների և բանվորների կուսակցությունների միմյանց դեմ օւղղված ծայր աստիճան սուր պայքարը: Իրականում ծառայելով կապիտալիստներին՝ այդպիսի կառավարություն ամենից շատ խաբում է բանվորներին՝ խոտանելով և մանր վոլորմություններով:

թյան կամքին: Այդ պատճառով հարձակման հետ անխուսափելիորեն կապված էր մի կողմից չովինիզմի հակաշահան ուժեղացումը և ռադիկալան (իսկ հետևաբար և պետական) իշխանություն անցումը բոնապարտիստների ռադիկալան շայկայի ձեռքը, իսկ մյուս կողմից՝ անցում դեպի բռնությունը մասսաների նկատմամբ, դեպի ինտերնացիոնալիստների հալածումը, դեպի ագրեսիայի ազատություն վերացումը, դեպի այն անձերի ձերբակալումն ու զնդակահարումը, օվքեր դեմ են պատերազմին:

Յեթե մայիսի 6-ը ճոպանով կապեց եսերներին ու մենչևիկներին բուրժուազիայի հաղթական կառքից, ապա հունիսի 18-ը շղթայակապ արեց նրանց վորպես կապիտալիստների ծառաների:

Վերսկսված թալանչիական պատերազմի հետևանքով մասսաների զայրույթը բնակտնաբար աճեց ավելի արագ և ուժեղ թափով: Հունիսի 3-4-ին տեղի ունեցավ նրանց հուլմունքի պոռթկումը, պոռթկում, վոր բուլչեիկները փորձում էին դեպի և վորին նրանք, հասկանալի յե, պետք է աշխատեյին ամենից ավելի կադակերպված ձև տալ:

Եսերներն ու մենչևիկները, վորպես բուրժուազիայի ոտրոկներ, տիրոջ կողմից շղթայակապ արված՝ համաձայնվեցին ամեն բանի. և՛ Պիտեր օեակցիոն գործեր բերելուն, և՛ մահապատժի վերականգնումը, և՛ բանվորների ու հեղափոխական գործերի զինաթափմանը, և՛ ձերբակալություններին, հալածանքներին, լրագրերի փակմանն առանց դատի: Իշխանությունը, վոր բուրժուազիան չէր կարողանում ամբողջապես վերցնել կառավարություն մեջ, վոր չէին ուղում վերցնել Խորհուրդները, այդ իշխանությունը գլորվեց ռադիկալան կլիկայի, բոնապարտիստների ձեռքը, վորին (կլիկային), հասկանալի յե, ամբողջովին պաշտպանում էին կադետներն ու սեհարյուրյակայինները, կալվածատերերն ու կապիտալիստները:

Աստիճանից՝ աստիճան: Մի անգամ վորք դնելով բուրժուազիայի հետ համաձայնողականության թեք հարթություն վրա՝ եսերներն ու մենչևիկներն անդադրել կերպով

դըրովեցին ցած և հասան մինչև հատակը: Պետրոգրադի
կորպորացիոն նրանք փետրվարի 28-ին խոտոացան պայմանա-
կան պաշտպանութիւնն բուրժուական կառավարութեանը:
Մայիսի 6-ին նրանք փրկեցին բուրժուական կառավարու-
թիւնը կրակից և հարձակման համաձայնելով՝ թույլ տվին
իրենց զարմնել նրա ծառաներն ու պաշտպանները: Հունիսի
9-ին նրանք միացան հակահեղափոխական բուրժուակիային՝
հեղափոխական սրբուկտարիատի դեմ ուղղված կատաղի չա-
րութեան, կեղծիքի և դրաւարութեան արշավանքում: Հու-
նիսի 19-ին նրանք հալմանութիւնն տվին թաւանշխական պա-
տերազմի սկսված վերանորոգմանը: Հուլիսի 3-ին նրանք
համաձայնեցին ռեակցիոն զորքեր կանչելու—այդ սկիզբն եր
իշխանութիւնը վերջնականապէս բռնապարտիստներին
հանձնելուն: Ատրիճանից՝ ատրիճան:

Եսերները և մենչեիկները կուսակցութիւնների այդպի-
սի խայտառակ Ֆինսլը պատահականութիւնն չէ, այլ Յեմ-
լոպայի փորձով շատ անգամ հաստատված մանր տնտեսա-
տերերի, մանր բուրժուակիայի տնտեսական դրութեան
հետեանք:

Ամեն վրէժն ղեկավար և, իհարկէ, թէ ինչպէս մանր տնտե-
սատերերը կաշիւից դուրս են դալիս, ձգտում են «մարդ
դառնալ», ընկնել իսկական տնտեսատերերի շարքը, հասնել
«ամուր» տնտեսատիրոջ դրութեան, բուրժուակիայի դրու-
թեան: Քանի դեռ իշխում է կապիտալիզմը, մանր տնտեսա-
տերերի համար ուրիշ յելք չկա. կամ իրենք պետք է
անցնեն կապիտալիստների դրութեան (իսկ այդ հնարավոր
է լաւագոյն դեպքում հարյուրից մեկ մանր տնտեսատիրոջ
համար) կամ թէ անցնեն քայքայված տնտեսատիրոջ, կի-
սաւորուկտարի, իսկ այնուհետեւ—պրոլետարի դրութեան:
Այդպէս եւ քաղաքականութեան մեջ. մանր-բուրժուական
դեմոկրատիան քարշ է դալիս բուրժուակիայի հետեից, մա-
նավանդ հանձին իր առաջնորդների: Մանր-բուրժուական
դեմոկրատիայի առաջնորդներն իրենց մասսաներին միեմա-
րում են խոշոր կապիտալիստների հետ համաձայնութեան
հնարաւորութեան վերաբերյալ խոստումներով և հավաս-

տիացումներով, լաւագոյն դեպքում, ամենակարճ ժամա-
նակով նրանք ստանում են կապիտալիստներից մանր դե-
մոկրատի աշխատավորական մասսաների փոքրիկ վերնախա-
վի համար. իսկ բոլոր վճռական, բոլոր կարեւոր դորժերում
մանր-բուրժուական դեմոկրատիան միշտ յեղել է բուրժու-
ակիայի պոչից պնացող, յեղել է նրա անդոր հալիվածք,
հնազանդ դորժիք՝ Ֆինանսական արքաների ձեռքին: Անդ-
լիայի և Ֆրանսիայի փորձը շատ անգամ է հաստատել այդ:

Ռուսական հեղափոխութեան փորձը, յերբ դեպքերը,
մանավանդ խմբերիստական պատերազմի և նրա շնորհիվ
ստեղծված ամենախոր ճգնաժամի աղբեցութեան տակ, զար-
դանում էին արտասովոր արագութեամբ, այդ փորձը, 1917
թվի փետրվարից մինչև հուլիսը զարմանալի ցայտուն, ա-
կընդախ կերպով հաստատեց մարքսիստական հին ճշմար-
տութիւնը մանր բուրժուակիայի դրութեան անկաշունու-
թեան մասին:

Ռուսական հեղափոխութեան դասը՝ աշխատավոր մաս-
սաների համար չկա պատերազմի յերկաթե սեղմիչից, սո-
վից, կարվածատերերի և կապիտալիստների ստրուկը լինե-
լուց փրկվելու այլ ճանապարհ, բացի լիակատար խղովն
եսերների և մենչեիկների կուսակցութիւններից, բացի
նրանց ղալմանական դերը պարզ դիտակցելուց, բուրժու-
ակիայի հետ վորեն համաձայնողականութեանից հրաժար-
վելուց, բացի վճռաբար հեղափոխական բանվորները կողմն
անցնելուց: Հեղափոխական բանվորները միայն, յեթե
նրանց աշակցեն ամենաչքավոր դյուլացիները, իվիճակի
յեն կոտրել կապիտալիստների դիմադրութիւնը, առաջ-
նորդել ժողովրդին դեպի հոգի նախաճամն առանց փրկանքի,
դեպի լիակատար ազատութիւն, դեպի հաղթութիւնն սո-
վի նկատմամբ, դեպի հաղթութիւնն պատերազմի նկատ-
մամբ, դեպի արդարացի և հաստատուն հաշտութիւն:

Այս հոգւածն, ինչպես յերևում է տեքստից, գրված է հուլիսի վերջին:

Հեղափոխութեան ողոստութիւնը պատմութիւնը լրովին հաստատեց հոգւածում ասվածը: Հետո, ողոստութիւն վերջին, Կոռնիլովի ապստամբութեանն ստեղծեց Հեղափոխութեան նոր շրջագարձ, ակնատու կերպով ցույց տալով ամբողջ ժողովրդին, վոր կաղեմները՝ դաշինք կապելով հակահեղափոխական գեներալների հետ՝ ձգտում են ցրել Խորհուրդները և վերականգնել միապետութիւնը: Թե վորքան ուժեղ է Հեղափոխութեան այս նոր շրջագարձը, կհաշտովի նրան արդէն վերջ դնել բուրժուազիայի հետ համաձայնողականութեան կորստաբեր քաղաքականութեանը, ցույց կտա մոտաւորապէս:

Հոգւածը տպագրված է՝ «Рабочий» թերթում, № 8 և 9-ում, 1917 թ. սեպտեմբերի 12-ին և 13-ին (ողոստութի 30-ին և 31-ին), վերջապահը՝ 1917 թ. սեպտեմբերին «Հեղափոխութեան դռները» բրոշյուրում, հրատ. «Прибой»: Մատրագրութիւն՝ «Рабочий» № 9-ում—Н.-КОВ, № 9-ում—Н. Ленин:

Յերկերի ժողովածու, հատոր XXI, էջ 67—77, II և III հրատ.

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴԻ ԲՈԼՈՐ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻՆ, ԲՈԼՈՐ ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻՆ ՅԵՎ ԶԻՆՎՈՐՆԵՐԻՆ

Ընկերներ՝:

Ծանր որեր է ապրում Ռուսաստանը:

Յեռամյա պատերազմը, վոր կլանել է անհամար զոհեր, յերկիրն ուժասպառութեան հասցրեց:

Տրանսպորտի քայքայումը և պարենային փլուզումը մասսայական ուժ են սպառնում:

Արդյունաբերական փլուզումը և դործարանների կանգ առնելը խախտում են ժողովրդական տնտեսութեան բուն հիմքերը:

Իսկ պատերազմը շարունակվում է, սրելով ընդհանուր ճգնաժամը, յերկիրը հասցնելով լիակատար անկման:

Ժամանակավոր Կառավարութիւնը, վոր կոչված է յերկիրը «փրկելու», անընդունակ դուրս յեկալ կատարելու իր խնդիրը: Դեռ ավելին, նա ե՛լ ավելի խճճեց դարձը, սկսելով հարձակումը ռազմաճակատում և դրանով իսկ յերկարացնելով պատերազմը, յերկրի ընդհանուր ճգնաժամի դրախտը պատճառը:

Արդյունքը—իշխանութեան լիակատար անկայունութեան փլեմակ, իշխանութեան ճգնաժամ և փլուզում, վորի մասին բոլորն են գոռում, բայց վորի դեմ չեն ձեռնարկում փոք մի լուրջ միջոց:

Կաղեմների հեռանալը կառավարութիւնից ավելորդ

անդամ յերևան հանեց կողիցիսն մինխտրության ամբողջ արհեստականությունն ու անկենսունակությունը:

Իսկ մեր դորքերի նահանջը ռազմաճակատում, նրանց հայտնի հարձակումից հետո, դրսևորելով հարձակվելու քաղաքականության ամբողջ կործանարարությունը, ճշմարտապես հասցրեց ծայրահեղ չափերի, պցելով իշխանության պրիստիժը և գրկելով նրան ինչպես «հայրենի», այնպես էլ «ղաշնակից» բուրժուազիայից վարկ ստանալուց:

Ստեղծվեց կրիտիկական դրություն:

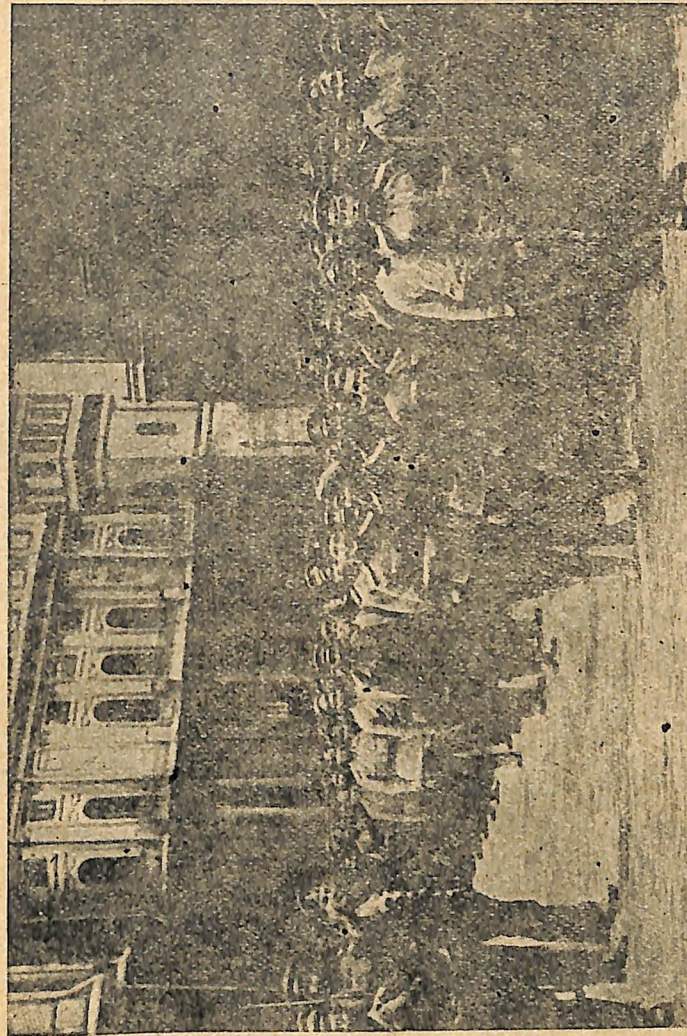
Հեղափոխության «փրկիչներին» առաջ բացվում էր յերկու ուղի:

Կամ պատերազմի շարունակում և հետագա «հարձակում», և այն ժամանակ—իշխանության անխուսափելի հանձնումն հակահեղափոխական բուրժուազիային նրա համար, վորպեսզի ներքին ու արտաքին փոխառությունների միջոցով փող հայթայթվի, վորովհետև, հակառակ գեպընդ, բուրժուազիան կառավարության մեջ չէր մտնի, ներքին փոխառությունը գլուխ չէր դա, Անդլիան ու Ամերիկան կմերժեյին վարկ տալ, ըստվորում այսպիսի գեպընդ յերկիրը «փրկեք» նշանակում է պատերազմի ծախսերը ծածկել բանվորների և գյուղացիների հաշվին՝ ի հաճույս խմպերիսիզմի ուսու և «ղաշնակից» շնաձկների:

Կամ—իշխանության անցում բանվորների ու չունևոր գյուղացիների ձեռքը, հաշտության դեմոկրատական պայմանների հայտարարում և պատերազմի դադարեցում նրա համար, վորպեսզի ամեն ինչ առաջ չարժեկով հեղափոխությունը, հողը հանձնվի գյուղացիներին, դրվի բանվորական վերահսկողությունն արդյունաբերության մեջ և կարգի բերվի փլուզվող ժողովրդական տնտեսությունը կապիտալիստներին ու կարխաձատերերի ոգուտների հաշվին:

Առաջին ուղին տանում է գեպի ունևոր դասակարգերի իշխանության ուժեղացումն աշխատավորների վրա և գեպի Ռուսաստանի վերածումն Անգլիայի, Ամերիկայի, Ֆրանսիայի դադութի:

Յերկրորդ ուղին Յեվրոպայում բաց է անում

Մեծագույն քաղաքների քաղաքացիական պաշտպանության համակարգի փոփոխությունները

բանխորական հեղափոխութեան դարաշրջանը, կտրաւորում է Ռուսաստանին խճճող Փինանասական թեւերը, խաղիւում է բուրժուական տիրապետութեան բուն հիմքերը և ճանապարհ է հարթում Ռուսաստանի իրական ազատագրման համար:

Հուլիսի 3—4-ի ցույցը բանխորական ու ղինխորական մասսաների կոչն էր՝ ուղղված սոցիալիստական կուսակցութեաննեքին, — կանգնելու յերկրորդ ուղու վրա, հեղափոխութեան հետագա զարգացման ուղու վրա:

Դրանում է նրա քաղաքական իմաստն ու մեծազույն պատմական նշանակութեանը:

Բայց ժամանակավոր կառավարութեանը և եսեր-մեն-չեկնեքի մինխտրական կուսակցութեաննեքը, վորոնք իրենց ուժը քաղում են վոչ թե բանխորների ու դյուղացինեքի հեղափոխական գործողութեաննեքից, այլ կազետական բուրժուադիայի հետ կայացված համաձայնողական կոմբինացիանեքից — գերադասեցին առաջին ուղին — հակահեղափոխութեանը համակերպելու ուղին:

Փսխանակ ցուցարարներին ձեռք մեկնելու և, վերցնելով իշխանութեանը, նրանց հետ միասին պայքար մղելու «դաշնակից» ու «հայրենի» իմպերիալիստական բուրժուադիայի դեմ հեղափոխութեան իրական վերկութեան համար, — նրանք դաշինք կնքեցին հակահեղափոխական բուրժուադիայի հետ և իրենց գեները դարձրին ցուցարարների դեմ, բան-վորների ու ղինխորների դեմ, դրզուելով յունկերներին և կազակներին հարձակվելու նրանց վրա:

Դրանով իսկ նրանք դավաճանեցին հեղափոխութեանը, լայն բաց անելով դռները հակահեղափոխութեան համար:

Յեւ բարձրացավ կյանքի հատակից սև մրուրը, վոզողելով կեղտով աշն ամենը, ինչ մաքուր է, ինչ ազնիվ է:

Պուղարկութեաններ և ջարդեր, ձերբակալութեաններ ու հարվածներ, խոչտանդումներ և սպանութեաններ, լրադրերի ու կադմակերպութեանների փակում, բանվորների ղինաթափում և ղնդերի լուծում, Փինլանդական սեյմի ջրում, ազատութեաններ ճնշում և մահապատժի վերականգնում, ջարդարարների ու հակահետախույզների սան-

ճարձակություն, կեղծություն և կեղտոտ զրգարառություն, այս ամենն հասերնների ու մենչեկիկների լուռ համաձայնությամբ, — արանք են հակահեղափոխության առաջին քայլերը:

Դաշնակից-առևտրական իմպերիալիստները կադետների կուսակցության հետ, բարձր հրամանատարական կազմը յունկերներին, կազակների և հակահեղափոխիչներին հետ, — ահա նրանք, հակահեղափոխության ուժերը:

Այս խմբերի թերադրությունը են կազմում ժամանակափոքր կառավարության անդամների ցուցակները, ըստ լուրում միմյանցից հայտնվում են ու անհետանում խաղատիկներին նման:

Այս խմբերի ցուցումով և կատարվում բուլչեկիկների ու Ձերնովի հանձնումը, զնդերի ու նալային անձնակազմերի դռումը, զնդակահարություններն ու լուծումը ռադամականություն, ժամանակավոր կառավարության վերածումն խաղալիքի՝ կերենսկու ձեռքում, կենտրոնական Գործադիր կոմիտեյի փոխարկումն այդ խաղալիքի կցորդի, «հեղափոխական դեմոկրատիայի» ամսթալի հրաժարումն իր իրավունքներից ու պարտականություններից, վերջերս վերացված ցարական Դոմայի վերականգնումն իր իրավունքներով:

Բանն այնտեղ և հասնում, վոր Մարինսկի պալատում կայացած «պատմական խորհրդակցությանը» (հուլիսի 21) աներկված կերպով խոսքը մեկ են անում (դավադրություն) հեղափոխության հետագա սանձահարման մասին, ըստ լուրում, վախենալով մերկացումներից բուլչեկիկների կողմից, նրանց չեն հրավիրում այդ խորհրդակցությանը:

Իսկ առջևում «Մոսկվայի խորհրդակցության» նախադիժն և, վորտեղ նրանք պատրաստվում են վերջնականորեն թաղել արյամբ ձեռք բերված աղատությունը...

Այս ամենը մենչեկիկների ու հասերնների մասնակցությամբ, վորոնք յերկչոտաբար հանձնում են դիրքը դիրքի հետեից, ստորացած կերպով խարազանում իրենց և իրենց

իսկ կադմակերպություններին, հանցավոր կերպով վատնահարում հեղափոխության նվաճումները...

Դեռ յերբեք դեմոկրատիայի «ներկայացուցիչներն» իրենց չեն պահել այնպես անարժանաբար, ինչպես հիմա, այս պատմական օրերին:

Դեռ յերբեք նրանք չեն հասել այնպիսի խոյատուակ անկման, ինչպես հիմա:

Կարելի՞ յե արդյոք դարմանալ այս ամենից հետո, վոր հակահեղափոխությունը լիտիացել և, կեղտով վողողելով այն ամենը, ինչ աղնիվ և ու հեղափոխական:

Կարելի՞ յե արդյոք դարմանալ, արանից հետո, վոր ծախված վարձկանները և յերկչոտ զրգարառիչները համարձակվում են բացահայտ «մեղադրել» մեր կուսակցության առաջնորդներին «դավաճանության» մեջ, բուրժուական լրագրերի դրչի ավաղակները լիտիորեն խղճում են այս «մեղադրանքը», իսկ այսպես կոչված դատախազական իշխանությունը բաց ճակատով հրապարակում և այսպես կոչված նյութեր «Լենինի դրոժի վերաբերյալ» և տյն:

Այդ պարոնները, ակներևորեն, հույս ունեն մեք շարքերը քայքայելու, մեր միջև կասկածներ ու շփոթվածություն սերմանելու, դեպի մեր առաջնորդներն անլուտահություն դարգացնելու:

Վողորմելիներ՝: Նրանք չգիտեն, վոր դեռ յերբեք բանվոր դասակարգին այնպես սիրելի ու մոտ չեն յեղել մեր առաջնորդների անունները, ինչպես այժմ, յերբ լիտիացած բուրժուական խաժամուժը անարդարորեն նրանց անվանարկում և:

Ծախվածներ՝: Նրանք դելի չեն ընկնում, վոր ինչքան ավելի կոպտաբար են զրգարառում բուրժուական վարձկանները, այնքան ավելի ուժեղ և բանվորների սերը դեպի առաջնորդները, այնքան ավելի անսահման և նրանց վստահությունը դեպի օրանց, վորովհետև նրանք փորձից գիտեն, վոր յերբ թշնամիները վատաբանում են պրոլետարիատի առաջնորդներին, այդ ստույգ նշան և այն բռնի, վոր

ձարձակություն, կեղծություն և կեղտոտ զրգարառություն, այս ամենն Եսեքներին ու մենչեկներին լուռ համաձայնությամբ, — արանք են հակահեղափոխության առաջին քայլերը:

Դաշնակից-ռուսական իմպերիալիստները կաղեխների կուսակցության հետ, բարձր հրամանատարական կազմը յունկերների, կաղակների և հակահեղափոխիչների հետ, — ահա նրանք, հակահեղափոխության ուժերը:

Այս խմբերի թելադրությամբ են կազմվում ժամանակավոր Կառավարության անդամների ցուցակները, ըստի-րում միևնույնները հայտնվում են ու անհետանում խաղա-տիկնիկների նման:

Այս խմբերի ցուցումով և կատարվում բոլշևիկների ու Չեքոսովի հանձնումը, զնդերի ու նախային անձնակազմերի դառնումը, գնդակահարություններն ու լուծումը ռադամակա-տում, ժամանակավոր Կառավարության վերածումն խա-ղալիքի՝ Կեքենակու ձեռքում, Կենտրոնական Դործադիր Կո-միտեյի փոխարկումն այդ խաղալիքի կցորդի, «հեղափոխա-կան դեմոկրատիայի» ամօթալի հրաժարումն իր իրավունք-ներից ու պարտականություններից, վերջերս վերացված ցարական Դումայի վերականգնումն իր իրավունքներով:

Բանն այնտեղ և հասնում, վոր Մարինսկի պալատում կայացած «պատմական խորհրդակցությունը» (հուլիսի 21) աներկմիտ կերպով խոսքը մեկ են անում (դավադրու-թյուն) հեղափոխության հետագա սանձահարման մասին, ըստվորում, վախենալով մերկացումներից բոլշևիկների կազմից, նրանց չեն հրավիրում այդ խորհրդակցությունը:

Իսկ առջևում «Մոսկովայի խորհրդակցություն» նախա-դիծն և, վորտեղ նրանք պատրաստվում են վերջնականորեն թաղել արյամբ ձեռք բերված աղապարտությունը...

Այս ամենը մենչեկների ու Եսեքների մասնակցու-թյամբ, վորոնք յերկչտաբար համձնում են ղերքը ղերքի հետևից, սուրբացած կերպով խարաղանում իրենց և իրենց

իսկ կաղմակերպություններին, հանցավոր կերպով վտանա-հարում հեղափոխության նվաճումները...

Դեռ յերբեք դեմոկրատիայի «ներկայացուցիչներն» իրենց չեն պահել այնպես անարժանաբար, ինչպես հիմա, այս պատմական օրերին:

Դեռ յերբեք նրանք չեն հասել այնպիսի խոյատառակ անկման, ինչպես հիմա:

Կարելի՞ յե արդյոք զարմանալ այս ամենից հետո, վոր հակահեղափոխությունը լիտիացել և, կեղտով վողողելով այն ամենը, ինչ աղնիվ և ու հեղափոխական:

Կարելի՞ յե արդյոք զարմանալ, որանից հետո, վոր ծախված վարձկանները և յերկչտաբար զրգարալիչները համար-ձակվում են բացահայտ «մեղադրել» մեր կուսակցության առաջնորդներին «դավաճանության» մեջ, բուրժուական լրագրերի դրչի ավաղակները լիտիորեն խղճում են այս «մեղադրանքը», իսկ այսպես կոչված դատախազական իշ-խանությունը բաց ճակատով հրապարակում և այսպես կոչ-ված նյութեր «Լենինի դործի վերաբերյալ» և այլն:

Այդ պարոնները, ակներևորեն, հույս ունեն մեք շարքե-րը քայքայելու, մեր միջև կասկածներ ու շփոթվածություն սերմանելու, դեպի մեր առաջնորդներն անխոտհություն զարգացնելու:

Վողորմելինե՞ք: Նրանք չգիտեն, վոր դեռ յերբեք բան-վոր դասակարգին այնպես սիրելի ու մոտ չեն յեղել մեր առաջնորդների անունները, ինչպես այժմ, յերբ լիտիացած բուրժուական խաթամութը անարդարորեն նրանց անա-նարկում և:

Ծախվածնե՞ք: Նրանք գիտի չեն ընկնում, վոր ինչքան ավելի կոպտաբար են զրգարտում բուրժուական վարձկան-ները, այնքան ավելի ուժեղ և բանվորների սերը դեպի առաջնորդները, այնքան ավելի անոսհաման և նրանց վստա-հությունը դեպի որանց, վորովհետև նրանք փորձից գի-տեն, վոր յերբ թշնամիները վատաբանում են պրոլետարիա-տի առաջնորդներին, այդ սուսլոյ նշան և այն բռնի, վոր

առաջնորդներն ազնվորեն կրում են իրենց ծառայությունը պրոֆեսիոնալ առաջնորդների հանդեպ:

Անագինիզմը դրապարտիզների խայտառակության դրոշմը— ահա ձեզ մեր նվերը, պ. պ. Ալեքսանդրիներ և Բուրյեյներ, Պերեմլերգեյներ ու Դորոնոբալովներ: Ընդունեցե՛ք այդ դրոշմը մեզ ընտրած՝ Պետրոգրադի 32.000 կազմակերպված բանվորների անունից և կրեցե՛ք այն մինչև դերեզման: Դուք նրան արժանացել եք:

Իսկ դուք, պ. պ. կապիտալիստներ՝ և կարվածատերեր՝, բանվորներ ու սպեկուլյանտներ, տերտերներ և հակահեղափոխականներ, դուք բոլորդ, վոր կրում եք ժողովուրդների չղթաները,—չատ վաղ եք դուք հաղթություն տոնում, չատ վաղ եք դուք սկսել թաղել Ռուսական Մեծ Հեղափոխությունը:

Հեղափոխությունն ապրում է, և դեռ նա իրեն ցույց կտա, պ. պ. դերեզմանափոխներ:

Պատերազմն ու փրկվումը ընթանում են և, վայրագ ուսուցանանքով չեն փոր պետք ե բուժվեն նրանց հասցրած վերքերը:

Հեղափոխության ստորերկրյա ուժերն ապրում են, տանելով իրենց անդադրում աշխատանքը յերկրի հեղափոխականացման գծով:

Դյուղացիները դեռ հող չեն ստացել: Նրանք կալաքարեն, վորովհետև նրանք չեն կարող ապրել առանց հողի:

Բանվորները դեռ ձեռք չեն բերել իրենց վերահսկողությունը՝ գործարաններում ու Փարբիկաներում: Նրանք կմարտնչեն, վորովհետև արդյունաբերական փրկվումը ստանում է գործադուրկ դարձնել նրանց:

Զինվորներին ու նավատիկներին ուղում են հետ չպրտել, դեպի հին ղեկսղալինան: Նրանք կալաքարեն ազատության համար, վորովհետև նրանք արժանի յեղան ազատության:

Վո՛չ, պարոնայք հակահեղափոխականներ, հեղափոխությունը չի մեռել, նա միայն թաղնվել է նրա համար, վոր-

պետքի, նոր կողմնակիցներ հավաքելով, նոր ուժով նեղվի թշնամիների վրա:

«Մենք կենդանի՛ր յենք, յեռում է մեր ալ կարմիր արյունը չվատնված ուժերի կրակով»:

Իսկ այնտեղ, Սերմուռում, Անդլիայում և Գերմանիայում, Փրանսիայում ու Ավստրիայում—մի՞թե այնտեղ արդեն չի ծածանվում բանվորական հեղափոխության դրոշը, մի՞թե այնտեղ արդեն չեն կազմակերպվում Բանվորների և Զինվորների Պատգամավորների խորհուրդներ:

Դեռ կլինե՛ն ճակատամարտեր:

Դեռ կլինե՛ն հաղթանակներ:

Ամբողջ գործն այն է, վոր դալիք ճակատամարտերին դիմավորենք արժանավայել կերպով ու կազմակերպված:

Բանվորներ: Ձեզ է վիճակվել ուսական հեղափոխություն յայնտեղների պատվավոր դերը: Համախմբեցե՛ք յայն առաջնորդների պատվավոր դերը: Համախմբեցե՛ք մասսաներին ձեր շուրջը և ժողովեցե՛ք նրանց մեր կուսակցություն յերջի տակ: Հիշեցե՛ք, վոր հուլիսյան որերի ծանր լուսններին, յերբ ժողովրդի թշնամիները կրակում էյին հեղափոխության վրա, բոլշևիկների կուսակցությունը միակն եր, վոր չլքեց բանվորական թաղամասերը: Հիշեցե՛ք, վոր այն ծանր որերին մենչեկներն ու եսերները դառնում էյին նրանց բանակում, վորոնք ջարդում ու զինաթափ էյին անում բանվորներին:

Մեր դրոշի տա՛կ, ընկերներ:

Դյուղացիներ: Ձեր առաջնորդները չարդարացրին ձեր հույսերը: Նրանք քարչ յեկան հակահեղափոխության հետեւից, իսկ դուք մնում եք առանց հողի, վորովհետև քանի տիրապետում է հակահեղափոխությունը, դուք չեք առաջնա կարվածատիրական հողերը: Բանվորները—ահա ձեր միակ հավատարիմ դաշնակիցները: Միայն նրանց հետ դաշն կապած ձեռք կրերեք հող և ազատություն: Համախմբեցե՛ք, ուրեմն, բանվորների շուրջը:

Զինվորներ: Հեղափոխության ուժերը ժողովրդի ու զինվորների դաշինքի մեջ են: Միմիտները դալիս ու դնում

են, իսկ ժողովուրդը մնում է: Յեղեք, ուրեմն, միշտ ժողովրդի հետ և սպաքարեք նրա շարքերում:

Կորչի՝ հակահեղափոխությունը:

Կեցցե՝ հեղափոխությունը:

Կեցցե՝ սոցիալիզմն ու ժողովուրդների յեղբայրությունը:

«Рабочий и Солдат» 1917 թ. հուլիսի 11 (24) № 2: Ստորագրված է՝ Ռուսաստանի Սոցիալ-Դեմոկրատական Բանվորական (բոլշևիկների) Կուսակցության Պետրոգրադի Համաքաղաքային կոնֆերենցիա:

(Ի. Ստալին: «На путях к Октябрю», էջ 56—61):

Ի. Վ. ՍՏԱԼԻՆ

Կ. Կ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ Ռ.Ս.-Դ.Բ. (Բ) Կ. ՊԵՏՐՈԳՐԱԴԻ ԿԱԶՄՍԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԿՈՆՖԵՐԵՆՑԻԱՅՈՒՄ

16—17 (29—30) հուլիսի 1917 թ.

Մեր կուսակցությանը, առանձնապես մեր կուսակցության կենտրոնական կոմիտեյին, մեղադրում են այն բանում, Վոր նա վոչ միայն առաջացրեց, այլև կազմակերպեց հուլիսի 3—4-ի յեղույթը, նպատակ ունենալով ստիպելու կենտրոնական Գործադիր կոմիտեյին իշխանությունն իր ձեռքը վերցնելու, իսկ յեթե չեն ուզում վերցնել իշխանությունը—իրենք զրավեն այն: Մեղադրանքը ձևակերպված է միայն այն մասում, թե մենք հանդիսանում ենք յեղույթի բարոյական դրդիչները:

Ամենից առաջ յես պետք է հերքեմ այս մեղադրանքները: Հուլիսի 3-ին Գնդացրային զնդի յերկու ներկայացուցիչներ ներս խուժեցին կոնֆերենցիայի նիստը և հայտարարեցին I Գնդացրային զնդի յեղույթի մասին: Դուք հիշում եք, թե ինչպես մենք հայտարարեցինք պատվիրակներին, Վոր կուսակցության անդամները չեն կարող դեմ դնալ իրենց կուսակցության վորոշմանը և թե ինչպես զնդի ներկայացուցիչները բարկացան ու հայտարարեցին, Վոր նրանք ավելի լավ է դուրս գան կուսակցությունից, քայց զնդի վորոշմանը դեմ չեն դնա: Կենտրոնական կոմիտեն ներկա դրության ժամանակ յեղույթը համարում էր անձեռնառելի, վորովհետև պարզ էր, Վոր ռադամականում սկսված հարձակումն ավանտյուրա յե, Վոր զինվորները չիմանալով ինչ

նպատակների համար են իրենց տանում, հարձակման չեն դնա: Մենք ուզում եյինք, վոր հարձակման վիժեցման պատասխանատու թյունն ընկնի վոչ թե մեզ վրա, այլ այդ անանտյուրայի իսկական մեղավորների վրա: Բայց յեւույթն սկսեց: Գնդացրորդները գործարաններն ուղարկեցին պատվիրակներ: Ժամի մեջը մենք կանգնած եյինք յեւույթի փաստի առաջ: Ժամը հինգին Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի նիստին յես, Կենտրոնական Կոմիտեյի և Կոնֆերենցիայի անունից, պաշտոնապես հայտարարեցի, վոր մենք վորոշել ենք յեւույթ չունենալ: Մըանից հետո մեզ մեղադրել այդ յեւույթի կազմակերպման մեջ՝ կեղծիք և, վոր վայել և լիտի զրպարտիչներին:

Յեւույթը տեղի ունեցավ: Կուսակցությունն ունեւոր արդոք իրավունք պրոլետարիատի ու զինվորների յեւույթի ժամանակ ձեռները լվանալու և մի կողմ քաշվելու: Մենք հաշվի եյինք առնում յեւույթի եւ ավելի լուրջ հետեանքներ, քան նրանք կան այժմ: Ձեռները լվանալ մենք իրավունք չունեյինք, վորպես պրոլետարիատի կուսակցություն, մենք պարտավոր եյինք խառնվել յեւույթին և տալ նրան խաղաղ ու կազմակերպած բնույթ, նպատակ չընելով իշխանությունը զինված կերպով դրավելու: Հիշեցնեմ ձեզ համանման դեպքեր մեր բանվորական շարժման պատմությունից: Հունվարի 9-ին, յերբ Գապոնն առաջնորդում եր մասսաներին, կուսակցությունը չհրաժարվեց զնալ մասսայի հետ, թեև զիտեր, վոր գնում են սատանան դիտի թե ուր: Այժմ, յերբ շարժումն ընթանում եր վոչ թե Գապոնի լողուններով, այլ մեր լողուններով, մենք առավել ևս չեյինք կարող հեռանալ շարժումից: Մենք պարտավոր եյինք միջամտել, վորպես կարգավորիչ, վորպես դսպող կուսակցություն, վորպեսզի պաշտպանեյինք շարժումը նրա հետ դատաստան տեսնելու հնարավոր սարսափներից: Մենչեվիկներն ու եսերները բանվորական շարժումը ղեկավարելու հաջողություն ունեն, բայց նրանք այդ յեւույթի ժամանակ հեռացան բանվորներից: Նրանց հարձակումները մեզ վրա մերկացնում են նրանց մեջ գոյություն ունեցող բուն-

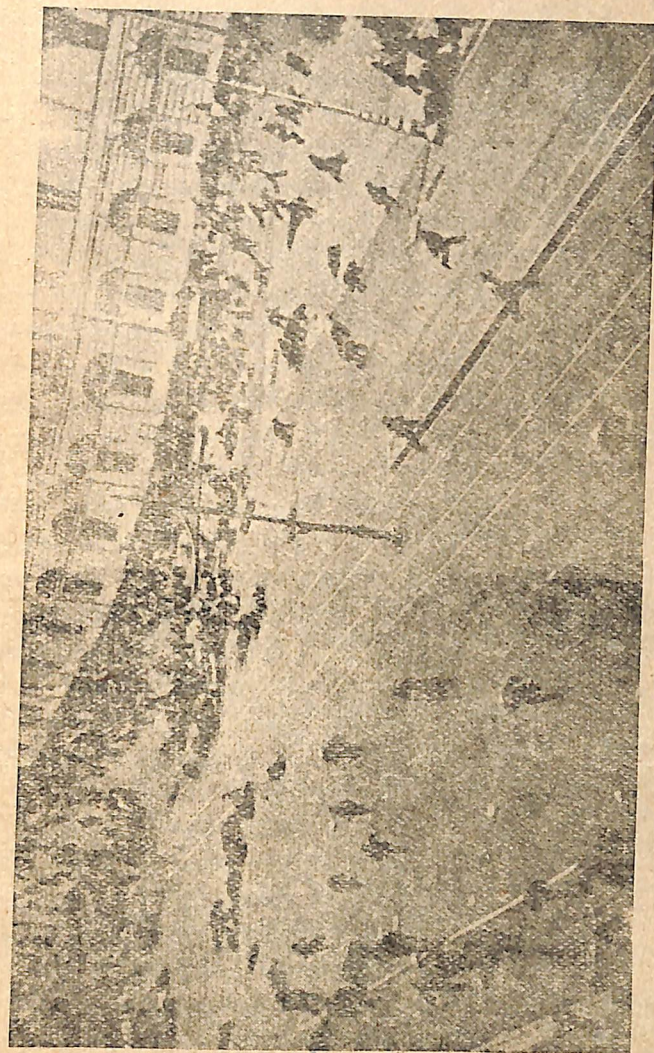
վոր դասակարգի կուսակցության պարտականությունների լիակատար չլմբոնումը: Բանվորներն վերջին յեւույթի վերաբերյալ նրանք դատում են, վորպես մարդիկ, վորոնք իրենց կապերը խղել են բանվոր դասակարգի հետ:

Գիշերը Կենտրոնական Կոմիտեն, Պետերբուրգի Կոմիտեն, Ռազմական Կազմակերպությունը վորոշեցին խառնվել զինվորներին ու բանվորներին այդ տարերային շարժմանը: Մենչեվիկներն ու եսերները, տեսնելով, վոր մեր հետևից դալիս են 400.000 զինվորներ ու բանվորներ, վոր իրենց վտաքի տակի հողը սահում և, մեր յեւույթը հայտարարեցին յեւույթ խորհուրդների դեմ: Յես հաստատում եմ, վոր Զուլիսի 4-ի որը յերեկոյան, յերբ մեզ հայտարարեցին հեղափոխության դավաճաններ, մենչեվիկներն ու եսերները զափոխության դավաճաններ, մենչեվիկներն ու եսերները զափոխության հետ: Հարվածներ հասցնելով մեզ, նրանք հարվածներ եյին հասցնում հեղափոխությանը:

Հուլիսի 5-ին հայտարարեցին ռազմական դրություն, կազմակերպեցին շտաբ, և ամեն ինչ հանձնեցին զինվորական կլիկին: Մենք, պաշարելով խորհուրդների լիակատար իշխանության համար, ընկանք, այսպիսով, խորհուրդների զինված հակառակորդի դրության մեջ: Ստեղծվեց մի պատգնիված հակառակորդի դրության մեջ: Խեղճեցին զորքերը կարող եյին կեր, վորի ժամանակ բոլշեվիկների զորքերը կարող եյին գտնվել խորհուրդների զորքերի դեմ: Խեղճեցին զորքերը կարող եյին կեր, վոր մենք այսպիսի դրության ժամանակ կուլի բռնեյինք: Մենք առում եյինք խորհուրդների ղեկավարներին, կողեռները հեռացան, բոլի կազմեցեք բանվորների հետ, իշխանությունը պատասխանատու լինի խորհուրդների թող իշխանությունը պատասխանատու լինի խորհուրդների առաջ: Սակայն նրանք կատարեցին նենպադրուժ քայլ, նրանք մեր դեմ հանեցին կազակներին, յունիկներին ու նրանք մեր դեմ հանեցին կազակներին, խաբելով նրանց, թե քաղաքացիներին և միջանի գնդեր, խաբելով նրանց, թե մենք գնում ենք խորհուրդների դեմ: Ինքնին հասկանալի չե, այսպիսի պայմաններում մենք չեյինք կարող կուլի, դեպի վորը մեզ հրում եյին մենչեվիկներն ու եսերները, և վորոշեցինք նահանջել:

Հուլիսի 5-ին բանակցություններ տեղի ունեցան

Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի հետ հանձին Լիբերի:
 Լիբերը սլալան դրեց մենք, այսինքն բուլչեիկներս, Կչե-
 սինսկայայի սլալատից հանում ենք զրահապատ ավտոմո-
 բիլները, նավաստիները դնում են Կրոնշտադտ: Մենք հա-
 մաձայնեցինք այն սլալանով, վոր խորհուրդը սլալտապա-
 նում ե մեր կուսակցության կադակերպությունները հնա-
 րավոր ջախջախումից: Լիբերը, Կենտրոնական Գործադիր
 Կոմիտեյի անունից, վատահացրեց, վոր մեր սլալանները
 կկատարվեն, վոր Կչեսինսկայայի սլալատը կլինի մեր
 տրամադրության տակ այնքան ժամանակ, մինչև վոր
 մեզ կտրամադրվի մշտական շենք: Մենք կատարեցինք
 մեր խոստումները: Ջրահապատ ավտոմոբիլները հանվեցին,
 կրոնշտադտցիները համաձայնեցին վերադառնալ, բայց
 միայն դենքը ձեռքներին: Իսկ Կենտրոնական Գործադիր Կո-
 միտեն իր վոչ մի պարտավորությունը չկատարեց: Հուլիսի
 6-ին Կուզմինը հեռախոսով Կչեսինսկայային սահանջ հայտ-
 նեց, վոր $3/4$ ժամ անց Կչեսինսկայայի սլալատն ու Պետրո-
 սլավոլսկայա ամրոցը դատարկվեն, հակառակ դեպքում
 Կուզմինը սպառնում եր շարժել զինված ուժերը: Կենտրոնա-
 կան Կոմիտեն վորոշեց բոլոր ուժերով խուսափել արյունահե-
 ղությունից: Կենտրոնական Կոմիտեն ինձ պատվիրակ ու-
 դարկեց Պետրոսլավոլսկայա ամրոցը, վորտեղ հաջողվեց
 համոզել ներկա գտնվող նավաստիներին չկռվել, վորովհե-
 տե դրությունն այնպես ե շուտ յեկել, վոր մենք կանգնած
 ենք վոչ թե հակահեղափոխության դեմ, այլ խորհուրդնե-
 րի դեմ: Իբրև Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի ներկա-
 յացուցիչ յես Բոգդանովի հետ դնում եմ Կուզմինի մոտ:
 Նրա մոտ ամեն ինչ պատրաստ ե կռվի համար. հրետանի,
 հեծելազոր, հետևակ: Մենք նրան համոզում ենք զինված
 ուժ չգործադրել: Կուզմինը զժգոհ ե, վոր «վոչ-զինվորա-
 կաններն իրենց միջամտությամբ միշտ իրեն խանդարում
 են», և դժկամորեն համաձայնվում ե յենթարկվել Կենտրո-
 նական Գործադիր Կոմիտեյի հարապնդմանը: Ինձ համար
 ակնհայտնի յե, վոր զինվորական եսերներն արյուն եյին
 ուղում, վորպեսզի «դաս» տան բանվորներին, զինվորներին

Հուլիսյան դեմոնստրացիայի զննակրթումը Պետրոգրադում 1917 թ.

և նախատինքրին: Մենք խանդարեցինք նրանց կատարելու
իրենց ցանկությունը:

Հակահեղափոխությունը դիմեց հարձակման. «Прав-
да»-յի և «Труд»-ի ջախջախումը, մեր ընկերների ջարդն
ու սպանությունները, մեր լրագրերի փակումը և այլն: Հա-
կահեղափոխության գլուխ կանգնած և կազետական կու-
սակցության կենտրոնական կոմիտեն, նրա հետևին Շտաբը
և բանակի հրամանատարական կազմի անձերը, — այն բոլոր-
ժուաղիան, վոր ցանկանում և պատերազմ մղել, հարստա-
նալով ղրանից: Որ որին, ժամ ժամի հակահեղափոխու-
թյունն ամրապնդվում էր: Ամեն անգամ կենտրոնական Գոր-
ծադիր կոմիտեյին բացատրությունների համար դիմելուց հե-
տո մենք համոզվում էինք, վոր նա ուժ չունի եքսցեսները
կանխելու, վոր իշխանությունը վրձ թե կենտրոնական Գոր-
ծադիր կոմիտեյի ձեռքին և, այլ հակահեղափոխությանը
տոն տվող կլիկի ձեռքին: Մինիստրները թուչում են, ինչ-
պես տրեկներ, կենտրոնական Գործադիր կոմիտեն ուղում
են նենդափոխել Մոսկվայում կայացնելիք արտակարգ խոր-
հրդակցությամբ, վորտեղ կենտրոնական Գործադիր կոմի-
տեյի 280 անդամները կխեղդվեն, ինչպես ճանձները կաթի
մեջ: Կենտրոնական Գործադիր կոմիտեն, բոլշևիկներին ու
հակահեղափոխությունից վախեցած, ամոթալի դաշինք և
կնքում հակահեղափոխության հետ, բառարարելով նրա
պահանջները՝ բոլշևիկների հանձնումը, բալտյան պատվիրա-
կության ձերբակալությունը, հեղափոխական զինվորների
ու բանվորների զինաթափումը: Այս ամենը սարքվում և
չատ պարզ կերպով. պրովոկացիոն կրակոցների միջոցով
նրանք առիթ են ստեղծում և անցնում զինաթափման: Այս-
պես յեղավ Սեստրորեցկի բանվորների հետ, վորոնք մաս-
նակցություն չեյին ունեցել յեւույթին:

Ամեն մի հակահեղափոխության առաջին նշանը բան-
վորների ու զինվորների զինաթափումն և: Մեզ մոտ այդ
սե. հակահեղափոխությունը կատարեցին Ծերեթելու և
Կենտրոնական Գործադիր կոմիտեյի մյուս «մինիստր-սո-
ցիալիստների» ձեռքով: Դրանումն և ամբողջ վտանգը մեզ

համար: «Հեղափոխութեան Փրկութեան Կառավարութիւնը» հեղափոխութիւնն «ամբացնում» և հեղափոխութիւնը խեղդելու միջոցով:

Մեր խնդիրն է—հալածել ուժերը, ամբացնել դոյութիւն ունեցող կազմակերպութիւնները և հետ պահել մառառային վաղաժամ յելույթից: Հակահեղափոխութեանը ձեռնադրել իսկույն մեզ կույի կանչելը, բայց մենք չպետք է իսկույն յենթարկվենք պրովոկացիայի, մենք պետք է հանդես բերենք առավելապէս հեղափոխական տոկոսութիւն: Դա Կենտրոնական Կոմիտեյի ընդհանուր տակտիկական գիծն է:

Մեր առաջնորդներին հալածանքի յենթարկելու հարցի նկատմամբ, վոր իբր նրանք աշխատում են դերմանական փողով, կուսակցութեան Կենտրոնական Կոմիտեն կանդնած է հետևյալ դիրքի վրա: Բուրժուական բոլոր յերկրներում պրովետարիատի հեղափոխական առաջնորդների դեմ առաջադրվում է յին մեղադրանքներ դավաճանութեան մեջ: Գերմանիայում—Լիբկնեխտը, Ռուսաստանում—Լենինը: Կենտրոնական Կոմիտեն չի դարմանում այն բանի վրա, վոր ռուս բուրժուական դիմում է «անհաճո տարրերի» դեմ պայքարելու փորձով յեղանակին: Անհրաժեշտ է, վոր բանվորները բացառու առնեն, թե իրենց առաջնորդներին համարում են մաքուր, համերաշխ են նրանց հետ և իրենց համարում են նրանց գործի մասնակիցները: Իրենք բանվորները դիմում է յին Պետերբուրգի Կոմիտեյին հալածանքի դեմ ուղղված բողոքի նախագծի համար: Պետերբուրգի Կոմիտեն մշակեց այդպիսի նախագիծ, վորը կծածկվի բանվորների ստորագրութիւններով: Մեր հակառակորդները, մենչևիկներն ու եսերները, մոռացել են, վոր դեպքերն առաջանում են վոչ թե առանձին անձերից, այլ ստորերկրյա ուժերից, և գրանով կանգնեցին պահանջական բաժանմունքի տեղակետի վրա:

Դուք գիտեք, վոր «Правда»-ն փակված է հուլիսի 6-ից, «Труд» ապարանը կնքված է, ըտովորում հակահետախուզութիւնը պատասխանում է, վոր, ամենայն հալա-

նականութեամբ, նա կրացվի, յերբ կվերջանա քննութիւնը: Անգործութեան ժամանակամիջոցի համար հարկ կլինի վճարելու «Правда»-յի և տպարանի գրաշարներին ու ծառայողներին մոտ 30.000 ռուբլի: Դրանից հետո խոսել սոցիալ-բանտապահների հետ կայացնելիք միասնութեան մաքիւն, հանցանք է: Պետք է առաջադրել ուրիշ լողունդ. մի-ասնութիւն նրանց ձախ թելի հետ—ինտերնացիոնալիստների հետ, վորոնք դեռ պահպանել են հեղափոխական պատվի դողա, վորոնք պատրաստ են պայքարելու հակահեղափոխութեան դեմ:

(Ի. Ստալին, «На путях к Октябрю», էջ 64—69).

վ. Ի. ԼՆՆԻՆ

Լոգոնգների շուրջը	3
Սահմանադրական իշխողիանների մասին	14
Հեղափոխության դասերը	33

Ի. Վ. ՍՏԱԼԻՆ

Պետրոգրադի բոլոր աշխատավորներին, բոլոր բանվորներին և գինվորներին	53
Կի ֆադաֆական հաշվետվությունը Ռ.Ս.Դ.Բ.(Բ)Կ Պետրոգրա- դի կազմակերպության արտակարգ կոնֆերենցիայում	61

Հայերեն թարգմանությունը խմբագրեց Գ. Ղուկասյան
Տեխնիկական խմբագիր Ս. Խաչատրյան
Մրբագրել՝ Վ. Զիդեջյան
Կոնտրոլ արագրել՝ Լ. Աբովյան

Գլավլիտի լրագրք № 4—2514, հրատ, № 627

Պատվեր №, 41, տիրած 5.000

Թղթի չափսը 70×86¹/₁₆ (32.550 տպ. նիշ 1 տպ. մամուլում)

4¹/₄ տպ. մամուլ, 2¹/₈ թերթ թուղթ

Հանձնված է արտադրության 21/II-1939 թ.

Ստորագրված է տպագրելու 29/IV-1939 թ.

Գինը 60 կ.

Պետհրատ—Քաղաքական դրահանության հրատարակչության
տպարան, Յերևան, Ալլանվերդյան № 65

448. № 22757

1941 Դ.

147 41209

ЧРБД 60 Ч.

Арм.
2-3441/8

В. И. ЛЕНИН
И. В. СТАЛИН

ИЮЛЬСКАЯ ДЕМОНСТРАЦИЯ

Армгиз—Издательство полит. литературы
Ереван, 1939

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0178839

2-3441/5